

CONSULATELE, AGENȚIILE CONSULARE ȘI STĂROSTIILE AUSTRIEI DIN PRINCIPATUL MOLDOVEI (1846-1850)

Ela Cosma

Institutul de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca

Miza existenței consulatelor generale, a agențiilor consulare și a stărostiilor Austriei în principatele române o constituie exercitarea unui control permanent și atent. Prin intermediul lor, Austria deține supremația și își creează monopoluri în politica comercială, vamală, financiară a principatelor dunărene.

La 1801, 1805, 1807, Napoleon Bonaparte oferă Austriei drept recompensă, spre a o atrage împotriva Rusiei, principatele române, dar Austria le refuză. Totuși ea resimte în mod neplăcut mutarea granițelor ruse mai aproape de Imperiul habsburgic, în 1812, odată cu anexarea Basarabiei de către Imperiul țarist. Exploatând rivalitățile austro-ruse, unii domnitori de la Iași sau București își găsesc relații și protectori la Viena, pentru a-și salva tronul în caz de nevoie.

Și invers, Austria exploatează animozități interne din principate ori situații interstatale tensionate pentru a dobândi avantaje. Astfel, la 1821, o parte însemnată a boierimii muntene se refugiază la Brașov, iar a celei moldovene la Cernăuți, pe teritoriul habsburgic. Aceasta se petrece cu acceptul Vienei, în virtutea protecției acordate românilor de aceeași origine, limbă, credință cu ardelenii și bucovinenii. La 1828, când rușii ocupă principatele, în semn de protest Austria își recheamă în țară consulii de la Iași și București și se declară neutră. Totuși Metternich elaborează o declarație pentru respectarea integrității Imperiului otoman, aliatul firesc al Habsburgilor. Tratatul de la Londra, din 1840, reia teza garantării integrității Porții, însă țarul refuză să îl semneze.

La 27 iulie 1796, domnul Moldovei Alexandru Calimachi dispune ca negustorii austriei și crescătorii moldoveni de vite pentru export să nu fie taxați la vama dinspre Austria cu mai mult de 3% din valoarea mărfurilor ce trec frontiera. La 1842-1846, domnul Munteniei Gheorghe Bibescu speră să mărească taxa exportului vamal către Austria de la 3 la 5%, însă noul tratat dintre Imperiul habsburgic și Poartă (1847) stipulează menținerea în vigoare a procentului de până acum, ceea ce este de natură să-l nemulțumească pe gospodar, iar cancelarul Metternich obține din partea principatelor române un regim vamal cât se poate de favorabil.

Habsburgii cer și obțin concesiile în construcția drumurilor și podurilor, întemeierea de manufacturi; înființează colonii cu supuși din imperiu (sudiți); acordă protecție și ajutoare catolicilor din principate; trimit misionari iezuiți și franciscani spre a crea un climat comercial optim cu Moldova și Muntenia. Din anul 1819, o rețea poștală leagă principalele centre comerciale ale Moldovei de Imperiul habsburgic, prin Cernăuți, Lvov către Viena.

Austria deține nu numai monopolul navigației pe Dunăre în Muntenia. Deși unele proiecte – cum ar fi cel de a face navigabil râul Olt, pentru transportul până la Dunăre a plutelor încărcate cu sare de la salinele din Ardeal, proiect susținut în preajma anului 1848 și finanțat de comisarul transilvan suprem Joseph Bedeus von Scharberg – sunt sortite eșecului, altele în schimb deschid noi oportunități. Odată cu construirea și extinderea ferăstraielelor purtate de forța apei, odată cu intensificarea și modernizarea exploatărilor forestiere din munții Bucovinei, arhiducele Ferdinand, guvernatorul Galiției, solicită și obține de la domnul Moldovei, la 23 februarie 1843, acordul pentru transportarea plutelor cu lemn de construcție pe Siret la vale, până la Galați.

Spre a cuceri principatele pe cale economică, Austria vinde pe piețele românești produse mai bune și mai ieftine, în comparație cu calitatea și prețul produselor autohtone. Gazeta oficială de la Iași, „Albina românească”, relatează la 27 octombrie 1847 că uneltele și mașinile agricole aduse de la Iacobeni, din Bucovina, sunt doar la jumătate din prețul celor fabricate în Moldova.

În preajma revoluției anilor 1848-1849, Austria numără peste 70.000 de sudii în ambele principate dunărene! Sub raport valoric, ea deține locul întâi în comerțul cu principatele, iar în cadrul schimburilor economice cu Poarta otomană, ocupă locul al treilea, după Anglia și Franța.

La începutul anului 1848, Austria este pe punctul de a-și restructura relațiile cu țările ce găzduiesc un mare număr de supuși austrieci: Moldova, Muntenia, Serbia. În acest scop, Cancelaria secretă a Casei, Curții și Statului elaborează un proiect de acord cu cele trei principate menționate. Întrucât în Muntenia „dezvoltarea noilor așezăminte de stat se face cu pașii cei mai repezi”, cu ajutorul agentului consular c.c. de la București, Casimir von Timoni, Cancelaria secretă redactează, pentru început, proiectul acordului cu Muntenia. Timoni este inițiat la Viena, în primele zile ale lunii martie 1848, în negocierile pe care le are de purtat în vederea încheierii tratatului dintre Imperiul habsburgic și Muntenia. Dar la revenirea sa la București, starea de fapt prevestește revoluția, iar negocierile nu vor mai avea loc¹.

*

În numărul anterior al „Anuarului Institutului de Istorie Cluj” am prezentat activitatea desfășurată de agenția consulară austriacă de la București, al cărei

¹ Mihai Iacobescu, *Din istoria Bucovinei*, vol. I (1774-1862), București, Edit. Academiei Române, 1993, p. 363-364; Ela Cosma, *Casimir von Timoni, șeful agenției consulare austriece de la București (1832-1849)*, în „Anuarul Institutului de Istorie «George Bariț»” din Cluj-Napoca, Series Historica, XLV, 2006, p. 295-326.

coordonator a fost vreme îndelungată (1832-1849) Casimir von Timoni. Studiul s-a bazat pe 200 de documente din fondul deținut de Institutul nostru, documente vizând perioada prepașoptistă și anii revoluției.

Continuând exploatarea aceluiași fond documentar, înfățișăm acum agențiile consulare și stărostiile Austriei din principatul Moldovei, cu punctul de greutate în 1848 și 1849. Este vorba despre agenția consulară de la Iași, căreia îi sunt subordonate stărostiile c.c. de la Focșani, Huși, Bârlad și Bacău, și despre consulatul austriac general de la Galați. Activitatea agenției de la Iași și a stărostiilor subordonate acesteia se reflectă în 55 de documente, iar cea a consulatului de la Galați este înfățișată în 36 de documente.

Astfel, în perioada menționată, agenția consulară de la Iași este condusă de agentul consular Eisenbach (în mod cert 1846-1849, consul general din 2 octombrie 1849 până în 1850), iar în calitate de dragoman al agenției funcționează Constantin Rosolimo și, după pensionarea acestuia în septembrie 1848, Alex Slavul. Ulterior revoluției pașoptiste, prin decretul imperial din 2 octombrie 1849, agenția consulară de la Iași, aidoma celei de la București, este transformată în consulat general.

Agenția consulară din capitala principatului Moldovei coordonează și centralizează activitatea stărostiilor din alte orașe moldovenești. Există stărostii în mai toate orașele și târgurile Moldovei: la Focșani - staroste fiind Johann Poppson, la Bacău - condusă de contele Neuhaus, la Huși - unde staroste este Popowitz, la Bârlad - staroste fiind un anume Mamaky [?].

La jumătatea secolului al XIX-lea, Eugen von Friedenfels, în celebra monografie dedicată lui Joseph Bedeus von Scharberg, oferă următoarea explicație: „Stărostiile sunt, în diferite orașe mai mici ale principatelor, organe consulare exponente, dotate cu anumite puteri și cu autoritate oficială, dar care nu au funcționari stabili propriu-zisi, pe care cel mai adesea îi recrutează din rândul claselor mai înalte ale supușilor c.c. așezați în aceste locuri, acordându-le mandat.”²

Fiece stărostie este condusă de un staroste, subordonat agenției consulare c.c. a Munteniei ori Moldovei și, concomitent, organ al acestor agenții în districte. Starostele nu este altceva decât un delegat al agenției c.c. în chestiunile care implică raporturile supușilor austrieci cu indigenii, iar atribuțiile sale vizează în special sfera comercială. Aspectele juridice ale reprezentării supușilor austrieci în principate îi revin dragomanului agenției.

Activitatea agenției se reflectă în numeroasele rapoarte trimise de Eisenbach Ministerului c.c. de Externe sau direct miniștrilor de Externe: prințul Metternich

² „**Starostien** sind in den verschiedenen kleineren Städten der Fürstenthümer exponirte Consularorgane, welche mit gewissen Befugnissen und amtlicher Autorität ausgerüstet, aber nicht eigentliche stabile Beamte waren, sondern meist aus der besseren Classe der in diesen Orten ansässigen k.k. Unterthanen ausgesucht und mit Mandat versehen wurden”. Eugen von Friedenfels, *Joseph Bedeus von Scharberg. Beiträge zur Zeitgeschichte Siebenbürgens im 19. Jh., Zweiter Theil 1848-1858*, Viena, 1877, p. 114.

(până în martie 1848), Wessenberg (iulie-octombrie 1848), Felix von Schwarzenberg (din decembrie 1848-1849)³.

În anii revoluției pașoptiste, între reprezentanții diplomați ai marilor puteri în Moldova se numără: agentul consular austriac Eisenbach; Christian [sau Wilhelm] von Kotzebue, consul al Rusiei în Moldova (1847- cel puțin 1849, este, în același timp, consul rus în Muntenia); consulul francez Guérault; baronul Emil von Richthofen (1846-1848), consul general al Prusiei în Moldova și în Muntenia, girantul consular prusac fiind König; Constantin I de Rizo, consulul Greciei (cel puțin 1844-1848); Biscop [Bischof], consulul Belgiei (cel puțin 1844-1848)⁴.

Despre mandatul agentului consular Eisenbach și despre perioada petrecută în misiunea din Moldova, despre biografia sa anterioară și ulterioară deținem mult mai puține informații decât asupra omologului său din Muntenia, Casimir von Timoni. Nici chiar numele de botez al primului nu ne este cunoscut, deoarece toate documentele sunt semnate de el cu numele de familie și fără particulă nobiliară: „Eisenbach”.

Despre Timoni știm cu precizie că își începe activitatea la București în 1832. Un document datat cu trei ani mai târziu îi amintește pe agentul c.c. din Muntenia împreună cu agentul din Moldova, Wollenberg. La 22 ianuarie 1835, Metternich le adresează celor doi o notă, prin care le aduce la cunoștință decizia împăratului referitoare la faptul că fiecăruia din cei doi agenți c.c. li se acordă un salariu anual de 2.000 florini și o sumă de 600 florini pe an pentru plata cheltuielilor de cazare [3/33]⁵. Așadar, la 1835 agentul consular de la Iași se numește Wollenberg, iar nu Eisenbach.

La finele anului 1846 însă, cu certitudine, Eisenbach se află la postul său de la Iași. Ca răspuns la scrisoarea contelui Sedlnitzky, directorul general al poliției imperiale, în care acesta arăta agitațiile din părțile estice ale Galiției și din învecinata Moldovă, la 10 noiembrie 1846, prințul Metternich îl anunță că i-a transmis indicație agentului c.c. din Iași, Eisenbach, să observe cu strictețe „mașinațiunile” (Machinationen) emisarilor polonezi, pentru a se putea întreprinde măsurile corespunzătoare [8/1].

³ Prințul Klemens Lothar Wenzel von Metternich a fost ministru austriac de Externe (1809-1848), cancelarul Casei, Curții și Statului (k.k. Herr Haus-, Hof- und Staatskanzler Fürst von Metternich) (1821-1848). Baronul Johann Philipp von Wessenberg a ocupat funcțiile de ministru de Externe (iulie-decembrie 1848), prim-ministru (din 1 octombrie 1848), președinte al Consiliului de miniștri. Prințul Felix von Schwarzenberg, feldmareșal-locotenent, a fost ministru de Externe (din decembrie 1848-1849), prim-ministrul Austriei și președintele Consiliului de miniștri (din ianuarie 1849). Ela Cosma, *Revoluția de la 1848-1849. Un catalog de documente și regeste (Fondul Institutului de Istorie din Cluj)*, vol. II, Cluj-Napoca, Edit. Argonaut, 2005, p. 268, 310, 291.

⁴ Fondul 1848 al Institutului de Istorie din Cluj; Grigore Ploșteanu, *România în conștiința Europei. Studii și articole*, Târgu Mureș, Edit. Veritas, 1994; Dan Berindei, *Revoluția Română din 1848-1849*, Cluj-Napoca, Centrul de Studii Transilvane, Fundația Culturală Română, 1997, p. 155.

⁵ Trimiterile din parantezele drepte se fac la numărul cutiei și al documentului, din Fondul 1848 al Institutului de Istorie din Cluj-Napoca, documentele fiind prelucrate deja în volumele de regeste menționate (Ela Cosma, *Revoluția de la 1848-1849...*), specificându-se locul și data emiterii documentului. În paranteze rotunde sunt preluate citate din documente, în limba germană sau franceză.

Protocolul de la Ministerul c.c. de Externe, datat la Viena, la 16 decembrie același an, consemnează raportul agentului Eisenbach din principatul Moldovei către prințul Metternich, din 30 noiembrie 1846. În acest raport se arată eforturile depuse de agent pe lângă prințul domnitor Sturdza pentru supravegherea emisarilor din Moldova. Hospodarul a promis sprijinul său, la fel consulul rus von Kotzebue [8/2].

Câteva luni mai târziu, Eisenbach poate declara cu satisfacție sarcina de informare îndeplinită. Protocolul Ministerului de Externe din 22 februarie 1847 include raportul lui Eisenbach, datat la Iași, 1 februarie, către Metternich. Eisenbach a depistat câțiva refugiați politici polonezi: Michael Bayer, Leo Novicki, profesorul Wasniewski din Lemberg. Numărul total al refugiaților și emisarilor polonezi în Moldova este de 200, dintre care 21 nu au pașaport. În același protocol se consemnează încă o notă a lui Eisenbach către cancelaria cercuală (Kreiskanzley) a Bucovinei, tot de la începutul lui 1847. Eisenbach descrie agitațiile polonezilor în Moldova, în diferite localități din districtele Fălticeni, Bacău, Botoșani [8/4]. În baza unor astfel de rapoarte, poliția politică imperială este complet informată, pentru a putea interveni prin acțiuni represive.

În 1847 și în zorii revoluției pașoptiste, în preziua declanșării „revoluției în miniatură” (George Barițiu) din capitala Moldovei, Eisenbach se confruntă cu probleme obișnuite de organizare internă, așa cum rezultă dintr-o adresă a premierului Metternich către Schweiger, gerantul consular al agenției austriece de la București⁶. Conform comunicării președintelui Camerei aulice, baronul Kübeck, din data de 18 februarie 1848, întemeiată pe decizia maiestății sale [împăratul Ferdinand] din 22 ianuarie 1848, s-a aprobat transformarea agenției consulare neplătite de la Brăila în viceconsulat plătit. Postul de viceconsul la Brăila, căruia îi va reveni o sumă anuală de 2.300 florini, a fost atribuit lui Josef Dworzak, actualul cancelar al agenției c.c. din Iași. Metternich a transmis lui Eisenbach indicația de a-l anunța pe Dworzak de numirea sa la Brăila. Internunțul Stürmer a fost însărcinat să aducă la cunoștința Înaltei Porți modificările survenite, iar după obținerea actelor de confirmare să le trimită la București, pentru ca Timoni să le transmită mai departe lui Dworzak [3/91, vezi și documentele 3/87, 89].

Momentul izbucnirii revoluției în Moldova nu este surprins în documentele referitoare la activitatea lui Eisenbach. Adunarea de la hotelul „Petersburg” din Iași, din seara zilei de 27 martie/8 aprilie 1848, întrunește peste o mie de persoane. Neîndrăznind s-o interzică, principele Mihail Sturdza trimite la fața locului pe ministrul său de Interne și pe prefectul poliției. Petiția-proclamație, redactată de Vasile Alecsandri în 35 de puncte și prezentată la 28 martie/9 aprilie, cuprinde un ansamblu de revendicări. Principele domnitor acceptă, sub presiunea momentului, 33 de puncte, dar refuză să dizolve obșteasca adunare și să permită constituirea gărzii cetățenești, ceea ce ar fi dus la finalul domniei sale autoritare. Mihail Sturdza rupe tratativele și trece la măsuri de reprimare, conduse de cei doi fii ai săi, în fruntea cetelor de arnăuți și a armatei. Revoluționarii sunt arestați, unii fiind

⁶ Ela Cosma, *Revoluția de la 1848-1849...*, vol. II, p. 291.

surghiuniți la mănăstiri și moșii, alții - socotiți mai primejdioși - fiind sortiți exilului peste Dunăre în Imperiul otoman. Aceștia din urmă sunt transportați sub escortă la Iași. Câțiva dintre ei, printre care și Alexandru Ioan Cuza, fug de sub escortă, refugiindu-se la Brăila. Alți fruntași ai revoluției se refugiază la Cernăuți, organizând un comitet ce colaborează cu cel din Iași. Poziția prințului Mihail Sturdza rămâne labilă. Intrarea trupelor ruse în Moldova la începutul verii lui 1848 va complica situația internă a țării⁷.

Deocamdată, în mai 1848, secretarul de stat al Moldovei, cavalerul („chevalier”) B. Beldimann, se adresează agentului c.c., Eisenbach, într-un document de limbă franceză. Îl anunță că prințul domnitor al Moldovei Mihail Sturdza a interzis difuzarea „Gazetei de Transilvania”, editate de George Bariț, în principatul Moldovei, deoarece prin articolele sale, aceasta practică o „propagandă a ideilor și principiilor subversive”. Îi cere lui Eisenbach să poruncească biroului de poștă să nu mai permită distribuirea foii respective la destinatari [12/24 mai 1848, 3/93].

Documentul atestă faptul că ecoul foilor lui George Bariț, „Foaia pentru minte, inimă și literatură” și în special „Gazeta de Transilvania”, era imens în principatul Moldovei. Practic, popularitatea „Gazetei” lui Bariț întrecuse pe cea a ziarelor locale, „Albina românească” și „Curierul”, datorită problemelor dezbătute, dar și modului cum erau dezbătute. De altfel, după revoluție, mulți dintre colaboratorii foilor lui Bariț, profesori transilvăneni, trec munții, așezându-se la Iași și devenind fruntași ai școlilor moldave: Ioan Maiorescu, Alexandru Papiu-Ilarian, Simion Bărnuțiu, Ștefan Micle ș.a.⁸.

Dacă documentele deținute în Fondul 1848 de la Institutul de Istorie din Cluj-Napoca nu cuprind evoluția internă din Moldova în lunile mai-iulie, ele reflectă în schimb cu prisosință capitolul invaziei ruse în principat, în conexiune cu evenimentele din Muntenia.

La 10 iulie 1848, consulul austriac raportează cu îngrijorare Ministerului de Externe că în seara anterioară (9 iulie) trupele ruse au ajuns în Copou, lângă Iași [1/23].

Patru zile mai târziu, la 14 iulie, îngrijorarea crește și se reflectă în noul raport al lui Eisenbach către Minister, descriind ocupația rusă a Moldovei și evenimentele survenite după ultimul său raport din 10 iulie. Raportul este însoțit de mai multe anexes. Prima dintre acestea, datată la Iași, 12 iulie, este copia protestului consulilor Prusiei și Franței adresat guvernului Moldovei, redactat în limba franceză. A doua anexă, dată la Iași, în 11 iulie 1848, o constituie răspunsul lui Talaat Effendi, comisarul Porții, către baronul Richthofen, consulul prusac în Moldova, tot în limba franceză. Apoi, se redau în copie în limba germană două rapoarte din Huși (10 iulie

⁷ Dan Berindei, *op. cit.*, p. 156-158.

⁸ George Bariț, *Părți alese din istoria Transilvaniei. Pe două sute de ani în urmă*, vol. II, ed. a II-a, Brașov, Inspectoratul pentru cultură al județului Brașov, 1994, studiu introductiv, *George Bariț și contemporanii săi*, de Ștefan Pascu, p. 80.

1848) și Focșani (10 iulie 1848). În fine, se redă copia unui raport trimis prin ștafetă din Focșani, la 12 iulie 1848, în limba germană [2/21].

În continuarea scrisorii sale din 14 iulie, în data de 17 a aceleiași luni, Eisenbach menționează un raport al consulului c.c. de la Galați, Huber, care confirmă căderea guvernului provizoriu muntean și debarcarea turcilor la Galați. Și orașul Giurgiu, aflat vizavi de Rusciuc, e ocupat de turci. În 15 iulie seara, Eisenbach s-a întreținut cu Talaat effendi în Copou, în apropierea taberei ruse. Talaat s-ar fi întâlnit ulterior la Focșani cu consulul rus Kotzebue, împreună cu care urmează să se deplaseze la București. Kotzebue i-a trimis din Focșani mitropolitului Neofit al Munteniei o scrisoare, redată în anexă. Conform unui raport din Huși, în 13 iulie a campat la Slobozia, pe moșia boierului Alecu Roznovanu, aflată la un sfert de oră depărtare de Bârlad, un corp de ruși care se îndreaptă spre Muntenia. Mulți dintre soldații ruși aflați la Slobozia și Iepureni, alt sat în drum spre Bârlad, au murit de holeră, dar numărul lor atinge 10.000, după alte estimări 15-20.000 oameni. Proviiziile puse la dispoziția rușilor arată intenția lor de a sta în Moldova mai multă vreme. Hospodarul nu a dat bani pentru achitarea intendenței trupelor ruse, doar ispravnicii și funcționarii eliberează chitanțe care specifică soiul și cantitatea articolelor livrate. Marele logofăt Catargiu a fost însărcinat cu asigurarea aprovizionării rușilor. La întrebarea: cui îi revine răspunderea pentru întreținerea trupelor ruse, țării sau principelui?, în general aceasta i se atribuie prințului Sturdza, care i-ar fi chemat pe ruși din motive de siguranță personală. Comerțul și meșteșugurile stagnează; nu are cine să strângă recolta de pe câmp, din cauza lipsei forței de muncă, pe de o parte, din cauza holerei izbucnite cu putere în mijlocul oamenilor de rând, pe de altă parte, datorită faptului că țăranii sunt obligați să transporte cu carele lor provizii pentru trupele străine. Cei mai mulți boieri s-au retras pe moșiile lor de la țară; foarte puțini au mai rămas la Iași. Cei care au cerut pașapoarte pentru a emigra au fost refuzați. Așa se face că nu s-a putut deplasa la Constantinopol nici stabilita delegație. „Intrarea trupelor ruse a avut drept consecință o teamă panicardă și descurajare” în rândul boierilor (Das Einrücken der russischen Truppen hat panischen Schrecken und Entmuthigung zur nächsten Folge gehabt). Niciun boier nu mai vrea să preia vreun minister; doar „prostănaclul boier” (der blödsinnige Bojar) Balș a dorit să preia Internele. „Adevăratul sediu al conducerii țării e consulatul rus și nimic nu se mai întâmplă fără știrea și aprobarea generalului Duhamel.” (Der eigentliche Sitz der moldauischen Regierung ist das russische Consulat; Nichts geschieht ohne Vorwissen und Genehmigung des Generals Duhamel). Eisenbach analizează întărirea poziției principelui Sturdza, prin moartea inamicului său cel mai periculos, mitropolitul Meletie, datorită holerei și a spaimii boierilor, din pricina transformărilor din Muntenia. Ba s-a mai pogorât asupra Iașului și o invazie de lăcuste, venite dinspre Bacău și Roman, unde probabil au devastat câmpurile. În anexa raportului, Eisenbach reproduce o scrisoare din Focșani, din 18/30 iulie 1848, în limba franceză, a lui Kotzebue către mitropolitul Neofit. Consulul rus îi amintește că a rupt relațiile cu guvernul provizoriu al Munteniei, că trupele ruse au trecut Prutul și se îndreaptă spre frontierele Munteniei. Animat de „simpatia” lui

față de cele două principate române, unde a petrecut zece ani, Kotzebue se consideră un „judecător competent” (juge compétent) al situației, arătând că Moldova și Muntenia „nu se pot guverna singure” (qu’elles ne peuvent pas se gouverner eux-mêmes). Prin urmare, justifică intervenția Rusiei prin faptul că „noi luptăm pentru independența noastră, pentru progres, pentru civilizație” (nous combattons pour notre indépendance, pour le progrès, pour la civilisation). Rusia îi va ridica pe țărani [!] și îi va veni în sprijin o armată ungară [!] pentru a ataca Muntenia, care va deveni un imens câmp de luptă. Îi cere mitropolitului Neofit să restabilească *statu quo*-ul din 12/23 iunie 1848, angajându-l pe prințul Bibescu la conducerea țării sau, dacă acest lucru nu e posibil, formând el însuși o căimăcămie conform stipulațiilor regulamentului organic. Este condiția *sine qua non* pentru „a arunca vălul uitării asupra numeroaselor greșeli comise și asupra numeroaselor nelegiuiri plănuite” (pour pouvoir jeter le voile de l’oubli sur beaucoup de fautes commises, et beaucoup de méfaits projetés) [2/28].

Două rapoarte emise agenției din Iași de către stărostia c.c. din Bârlad, la 18 și 19 iulie 1848, sugerează ceea ce înseamnă cu adevărat ocuparea rusă în Moldova. Se arată cum, în numele militarilor ruși, autoritatea locală își însușește forțat și fără plată avuția supușilor c.c. [2/34]. În plus, de la sosirea trupelor militare ruse, acestea au oprit corespondența și expedițiile poștale în Bârlad, iar autoritatea locală este incapabilă să mai funcționeze. La Galați ar fi sosit trupe otomane [2/33].

Eisenbach, centralizând rapoartele provenite de la stărostiile c.c. din Moldova, informează la rândul său autoritatea superioară, Ministerul austriac de Externe, dar, în egală măsură, se află în vie corespondență cu șefii altor agenții austriece. De pildă, inernunțul austriac de la Constantinopol, contele Stürmer, confirmă în raportul său din 19 iulie către ministrul austriac de Externe că informațiile sale se bazează pe note primite de la omologii săi din principatele române. Stürmer relatează despre plecarea lui Suleiman pașa, conducătorul trupelor otomane din Muntenia⁹, însoțit de tălmăciul Porții, Emin effendi, pe Dunăre pe un vas cu aburi oficial, în data de 14 iulie. În puține zile va sosi la București. Din data de 15 trupele turce au ocupat și Galațiul, ca și Giurgiul. În momentul de față cea mai mare parte a armatei otomane de ocupație se află deja în principate. Stürmer primește neîncetat informări din partea celor doi agenți c.c., Timoni și Eisenbach [2/29].

La 21 iulie, Eisenbach adresează ministrului de Externe, von Wessenberg, un nou raport detaliat. „Albina românească”, ziarul oficial moldovenesc, sistat câteva săptămâni din cauza holerei, a publicat în primul număr după reparația sa un raport din 10 iulie despre intrarea rușilor în Iași. Se indică și aici numărul de 4.000 infanteriști ruși la Iași. În seara zilei de 16 iulie, Talaat effendi, nemulțumit de principele Sturdza, de generalul Duhamel și de împrejurările din Iași, a plecat la Galați. Se spune că în locul său la Iași va veni Suleiman pașa. Prin ștafetă, Eisenbach a aflat că tot în data de 16 generalul Duhamel, comisarul suprem al

⁹ Ela Cosma, *Revoluția de la 1848-1849...*, vol. II, p. 294.

Rusiei în principate¹⁰, s-a deplasat la Bârlad, unde generalul rus Gerstenzweig primise întăriri de la Sankt Petersburg, constând dintr-o unitate de vânători de câmp. În anexă, Eisenbach redă raportul starostelui c.c. din Focșani, Poppson, care îi laudă pe otomani, dar se plânge de ruși. Eisenbach a trebuit să răspundă mai multor stărostii la întrebarea: cum trebuie să se comporte ele în actuala situație? De la secretarul de stat Beldiman a aflat că guvernul Moldovei nu intenționează să limiteze drepturile și privilegiile economice ale cetățenilor c.c., dându-i asigurări liniștitoare. Dată fiind insistența „oaspeților ruși”, Eisenbach îi cere însă ministrului precizări urgente legate inclusiv de încartiruirea soldaților ruși în casele și locuințele supușilor c.c., deoarece încartiruirea acestora a implicat violențe (Gewalthätigkeiten) [2/32].

Justificarea, la înalt nivel, a intervenției ruse în principate rezultă dintr-un document, dat la Viena, la 28 iulie 1848, al ministrului austriac de Externe către ministrul ungar de Externe, Esterházy. Acestuia din urmă i se transmite declarația Rusiei cu privire la intervenția sa în principatele române, comunicată Ministerului austriac de Externe de purtătorul de afaceri rus (Geschäftsträger). Rusia explică intervenția sa prin extinderea evenimentelor revoluționare în Muntenia și Moldova și prin dorința sa, în acord cu Poarta (*einverständlich mit der Pforte*, subl. în text), de restabilire a ordinii. Rusia este gata să-și retragă trupele de îndată ce-și va atinge scopul, „și crede că astfel a acționat și în interes austriac, întrucât formarea unui stat românesc la granițele monarhiei austriece a exercitat o mare putere de atracție pentru o mare parte a populației Transilvaniei și Ungariei” (und glaubt damit selbst im Oesterr. Interesse gehandelt zu haben, da die Entstehung eines Roumänischen Staates an den Grenzen der Oesterr. Monarchie für einen großen Theil der Bewohner Siebenbürgens und Ungarns eine große Anziehungskraft geübt haben dürfte) [1/32].

La 1 august, Ministerul austriac de Externe le transmite comunicate consulilor săi din Iași, Eisenbach, și din București, Timoni, precum și internunțului de la Constantinopol, Stürmer. Ministerul de Externe a primit rapoartele agenților c.c. din Iași și București și le comunică conținutul depeșei trimise ambasadei (Botschaft) ruse, respectiv comunicatul Rusiei vizavi de ocuparea principatelor dunărene, redat mai sus. Ministerul austriac preia explicația oficială a intervenției imperiului țarist, arătând că Rusia a acționat împreună cu Poarta [!] și în baza tratatelor existente, departe fiind de ea „orice tendință expansionistă” (entfernt von jeder Vergrößerungsabsicht). Motivele expuse sunt aceleași: refacerea ordinii și interesele Austriei. Ministrul de Externe indică agenților c.c. că și Austria trebuie să susțină aceleași motive pe lângă Înalta Poartă. Austria „nu are niciun motiv întemeiat să reproșeze această ocupație” a principatelor (So ist für uns kein Grund zu gültigem Eisspruch gegen diese Besetzung vorhanden). Celor doi agenți li se cere să nu se alăture protestelor consulilor prusac și francez față de intervenția rusă în principate; să apere interesele

¹⁰ *Ibidem*, vol. II, p. 236.

supușilor c.c. în aceste țări, chiar apelând la autoritățile rusă și otomană în caz de nevoie; să cultive relații amicale cu autoritățile puterii protectoare și suzerane. Pe contele Stürmer îl pune la curent cu starea lucrurilor din Serbia, în care e implicat consulul c.c. Mayerhofer. Îi cere să afle amănunte și să sondeze atitudinea Porții în legătură cu ultimele evenimente din principate, respectiv invazia rușilor [1/34].

Luând cunoștință de atitudinea impusă de ministerul tutelar, Eisenbach se adresează, la 14 august, într-un nou raport ministrului de Externe, baronul von Wessenberg. În baza informărilor oferite de stărostiile c.c. din Bârlad și Huși la 10 august, trupele ruse staționează încă la Bârlad, unde au sosit 450 de care cu rachi și pesmeți, precum și 220 încărcături de fân pentru cavaleria rusă. Trupele otomane staționează la Galați și Giurgiu. Circulă zvonuri că cele două armate străine nici nu-și vor modifica pozițiile. Generalul Duhamel i-a mărturisit lui Eisenbach că, dacă turcii - în loc să se lanseze în discuții cu tineretul muntean francofil, precum face Talat effendi, ori în loc să trimită scrisori boierilor, cum a procedat Suleiman pașa - ar fi intervenit cu măsuri energice, „actuala stare revoluționară și anarhică” (die jetzigen revolutionären und anarchischen Zustände) din Muntenia nu s-ar fi consolidat. Așa s-ar fi întâmplat, dacă rușii ar fi avut mână liberă să acționeze. (Dies würde geschehen sein, wenn die Russen zum Handeln freien Spielraum gehabt hätten.) Duhamel susține menținerea principelui Sturdza la conducerea Moldovei, deoarece el nu cunoaște niciun boier care să nu aibă defectele reproșate principelui, dar nici care să dețină calitățile acestuia. În aceste momente de cumpănă, Eisenbach însuși cere să fie schimbat din post, pe de o parte din pricina sănătății zdruncinate, pe de altă parte din cauza atacului „dur și oficial” (das harte und öffentliche Urtheil) din nr. 212 din 30 iulie 1848 al ziarului „Allgemeine Zeitung” [2/48].

Până la soluționarea negativă a cererii agentului Eisenbach, veștile alarmiste curg în continuare. La 14 august, stărosia c.c. din Focșani scrie către agenția c.c. din Iași, raportând că situația militară este neschimbată: trupele ruse se află dincolo de Siret, cele otomane la Giurgiu. Se relatează despre vizita generalului Nicolae Golescu la Suleiman pașa și despre demiterea lui Neofit din funcția de președinte. În data de 13 august a fost prins la Râmnic și condus sub escortă la București un sol trimis de conducerea Moldovei la Suleiman pașa. Asupra sa a fost găsită și o chitanță în valoare de 20.000 de # [galbeni] [2/50].

Și din Bacău, starostele c.c., contele Neuhaus, trimite agenției din Iași o notă informativă la 14 august. În orașul Bacău holera aproape a încetat, mai mor doar două persoane cam la trei zile. În schimb în Târgu Ocna, Moinești și în sate, molima bântuie cu putere, la fel în districtul Roman. Satele sunt străbătute de patrulă formate din 20-24 cazaci, conduși de un funcționar moldovean ca și călăuză. Ei verifică dacă domnește ordinea și adună toate plângerile scrise. La Bacău s-au răspândit multe exemplare dintr-o broșură emisă de conducerea Moldovei [2/51].

Sintetizând, Eisenbach raportează câteva zile mai târziu, la 18 august, în adresa sa către Wessenberg. Situația trupelor ruse și turce a rămas neschimbată.

Rușii țin ațintit un ochi asupra Moldovei, aflate în vecinătatea Basarabiei. Mai multe aspecte arată intenția lor de a rămâne multă vreme în Moldova: generalul Duhamel vrea să-și aducă soția din Rusia la Iași, unde și-a luat deja o casă boierească; soldații ruși bolnavi sunt cazați în Copou, în frumoasele case ale lui Lascăr Bogdan și Pretschian [?]; rușii comandă mari cantități de hrană și furaje; soldații ruși sunt cazați în locuințele indigenilor, dar și ale străinilor din Iași. Internunțul Stürmer i-a scris lui Eisenbach despre dorința Porții de a-l schimba pe principele Mihail Sturdza. Drept alternative la „hospodariat” se indică boierii Roznovan sau Constantin Moruzi, supusul rus care a locuit la Odessa. Eisenbach arată că această dorință nu este împărtășită de Rusia, care a aflat în Sturdza un om de paie. Eisenbach redă în anexă două rapoarte din Focșani și Bacău, un exemplar din „Albina românească” și depeșa-circulară a conducerii ruse [2/49].

La 21 august, agentul de la Iași raportează din nou ministrului de Externe von Wessenberg. Lui Eisenbach i se par alarmiste veștile din Muntenia, care vorbesc despre recunoașterea conducerii provizorii de către Suleiman. Atitudinea concesivă a Porții îi contrariază pe ruși. A aflat că Vladimir Titoff, trimisul extraordinar și ministrul plenipotențiar al Rusiei la Poartă¹¹, ar fi părăsit ostentativ Constantinopolul. În data de 18 august seara, generalul Duhamel, însoțit de un adjutant al prințului Sturdza, s-a deplasat la Bârlad pentru a se sfătui acolo cu comandanții ruși Gerstenzweig și Lüders. La Iași există temerea că se vor întări efectivele ruse pe linia de jos a Prutului, la granița Moldovei. La Constantinopol, Reșid pașa, demis în mai 1848 din funcția de ministru de Externe¹², și-ar fi reluat funcția de prim-ministru și ar fi dezavuat măsurile întreprinse de Suleiman pașa. Conform unei note a starostelui de la Focșani, Poppson, emisarului moldovean - trimis la Suleiman, dar interceptat de munteni și însoțit de gardiști până la București, la locotenență - nu i s-a desigilat pachetul, iar zvonul chitanței de 20.000 # nu s-a adevărit [Vezi documentul 2/50]. Domnul Mussurus, reprezentantul rus la Iași, știe că în pachet se aflau scrisori de la prințul Sturdza și de la generalul Duhamel către Suleiman pașa. Suleiman ar fi trimis un agent al său la prințul Sturdza, pentru a-i cere rechemarea boierilor moldoveni exilați în Turcia. Se spune că în răspunsul său, principele s-ar fi declarat de acord cu aceasta, cu condiția ca respectivii boieri să-și recunoască vinovăția și să ceară iertare pentru faptele lor - lucru puțin probabil. Cu aceeași intenție a fost trimis și marele boier Alecu Roznovanu la boierii fugiți în Bucovina. Vechea rezidență a gospodarilor moldoveni, unde până acum se aflau birouri ale administrației, precum și cazarma miliției din apropiere vor sluji cazării trupelor ruse. Înalții ofițeri ruși și soldații din miliția moldoveană vor fi încartiruiți în casele unor privați. Continuă achiziționarea de grâne, fân, unt ș.a., cărate de pe moșii și duse pentru a aproviziona armata rusă. Holera este mai puțin puternică în orașe; însă la sate ea face încă ravagii. Anexele acestui raport sunt două. Prima, din Giurgiu, emisă la 2/14 august 1848, este copia

¹¹ *Ibidem*, vol. II, p. 300-301.

¹² *Ibidem*, vol. II, p. 281.

în limba franceză a notei lui Suleiman către consulul general rus în principate, von Kotzebue, în care acesta din urmă este anunțat că guvernul provizoriu din Muntenia a fost înlocuit cu o locotenență formată din trei persoane. În al doilea document anexat provenind din Focșani, de la 17 august 1848, starostele c.c. Poppson îi comunică lui Eisenbach instalarea căimăcămiei la București [2/57].

În scrisoarea sa din 25 august, adresată ministrului austriac de Externe, Eisenbach arată că, în baza rapoartelor starostelui Popowitz din Huși (20 august) și a stărostiei c.c. din Bârlad (23 august), de la Bârlad a pornit spre Basarabia un divizion rus, care va fi înlocuit cu un altul; alte 200 de care cu pesemți și făină au sosit la Bârlad; generalul Duhamel a trecut în 19 august prin Huși și Leova, unde s-a oprit două ore. În 21 august Eisenbach a purtat o convorbire cu generalul rus, care revenise la Iași. Duhamel i-a spus că Poarta va crea cele mai mari neplăceri prin șovăielile ei de a acționa în Muntenia, iar Rusia nu va renunța în a-și apăra drepturile sale. Duhamel a insinuat că Suleiman ar fi fost mituit (bestochen) de munteni cu 40.000 #. Comentariul lui Eisenbach la aceasta: „Astfel de învinuiri reciproce între ruși și turci sunt la ordinea zilei.” (Derlei gegenseitige Anschuldigungen sind zwischen Russen und Türken an der Tagesordnung.) Trupele ruse, staționate până acum în Copou, au părăsit orașul în 24 august, stabilindu-și corturile de campanie între cartierul Tătărași și satul Slobozia. Numărul soldaților ruși bolnavi din tabăra din Copou depășește 400 de oameni. Înlocuitorul consulului general prusac din Iași, von Loos, a reluat legăturile cu conducerea Moldovei [2/59].

La finele lunii august, în data de 28, se emite un alt raport al agentului Eisenbach către ministrul c.c. de Externe. Starostele Poppson din Focșani i-a confirmat lui Eisenbach afirmația lui Duhamel că Rusia nu va recunoaște noua situație din Muntenia și că, în caz de nevoie, va intra cu armele pentru a restabili Regulamentul organic. Se zvoneste că în 30 august trupele ruse de lângă Iași vor pleca la Bârlad, unde se vor unifica cu trupele de acolo, iar armata reunită se va îndrepta spre Focșani și, de acolo, spre Muntenia. În Iași, la Bârlad și Tecuci vor fi aduse alte trupe din corpul de ulani condus de generalul Muravieff, apreciindu-se că e vorba de 20.000-50.000 soldați. Din însărcinarea ministrului moldovean de Interne, ispravnicii au pregătit deja în Vaslui, Bârlad, Tecuci și Focșani câte 300 kg de ovăz pentru caii trupelor ruse ce vor poposi în aceste localități. Țara singură poartă povara întreținerii numărului masiv de soldați ruși. Tot din ordinul ministrului de Interne, ispravnicii anunță prin districte că aceasta este voința țarului Nicolae. Contribuțiile în produse, luate fără despăgubire, afectează toate clasele sociale; la iarnă va fi foamete. Se spune că, dacă rușii vor intra în Muntenia, muntenii se vor retrage în Oltenia, luând cu sine doar strictul necesar de alimente, dar în urma lor arzând recoltele și otrăvind fântânile. În Moldova, care și-a pierdut autonomia, întreg aparatul de stat, cât a mai rămas, s-a transformat în „unelte ale unei puteri străine” (Werkzeuge und Handlanger einer fremden Macht). În aceste condiții, Eisenbach pune sub semnul întrebării rostul existenței agenției c.c. din Iași, care a devenit un simplu observator, fără a mai putea interveni în favoarea

supușilor austrieci din Moldova. Numărul soldaților ruși bolnavi crește; în 26 august erau 522 bolnavi, internați în 9 case private transformate în spitale. Generalul Duhamel i-a comunicat lui Eisenbach că, deși dezamăgit că nu are recunoașterea Porții, principele Sturdza ar fi afirmat că este gata să renunțe la domnie, dacă Poarta consideră aceasta o garanție a refacerii liniștii în principat. Se alătură în anexă o scrisoare, dată la Focșani, în 24 august 1848, a starostelui Poppson către Eisenbach [2/60].

La începutul lunii septembrie, agentul Eisenbach emite o circulară către supușii austrieci din Moldova. Anunță că, în urma unei convorbiri purtate cu secretarul de stat, i s-a dat asigurarea verbală că peste câteva săptămâni se va constitui o comisie, care va stabili prețul produselor rechiziționate de la comercianții austrieci (făină, țuică) ori de la crescătorii austrieci de animale, urmând să se achite în bani peșin despăgubirea lor. De aceea, supușii austrieci să fie atenți să încaseze chitanțe, la predarea produselor, deoarece despăgubirea se va face în baza acestor chitanțe [4 septembrie 1848, 3/112].

Din 5 septembrie datează nota Ministerului austriac de Externe către: 1. Timoni de la București, 2. Eisenbach din Iași, 3. ministrul austriac de Război, 4. ministrul austriac de Interne, 5. ministrul ungar de Externe, 6. ministrul austriac al Comerțului. Tuturor li se aduce la cunoștință că Ministerul austriac de externe a cerut atât Rusiei cât și Turciei, după ocuparea principatelor dunărene, să respecte și asigure drepturile și privilegiile supușilor c.c. în Moldova și Muntenia [2/66].

Realitatea contrazice însă asigurările solicitate de Ministerul c.c. al Afacerilor Externe. La 8 septembrie, Eisenbach îi raportează ministrului de resort, von Wessenberg, despre rechiziționarea forțată a produselor și alimentelor de la supușii austrieci [2/123].

În aceeași zi, agentul din Iași îi mai trimite ministrului un raport, la care anexează note informative din Focșani și Huși; proiectul unei înțelegeri între trimisul rus la Constantinopol, Titoff, și Divan, comunicat lui Eisenbach de generalul Duhamel. Secretarul consulatului francez din Iași, Piers, a intrat în serviciul generalului Lüders, pentru a-i purta corespondența în limba franceză. În același scop a sosit de la Sankt Petersburg acum două luni și jumătate un funcționar al Ministerului rus de externe, care slujește pe lângă generalul Duhamel. Același general a plecat ieri seară la Galați, pentru a se întâlni cu Amedschi Fuad effendi. Internunțul contele Stürmer i-a trimis lui Eisenbach în data de 29 august 1848 o notă a ministrului otoman de Externe, referitoare la pașii de întreprins în Muntenia de către puterea suzerană, notă pe care, de asemenea, o redă în anexă [vezi anexa 3]. Ieri, 7 septembrie, gospodarul Mihail Sturdza i-a încredințat agentului c.c. un memoriu, cu rugămintea de a-l transmite la Constantinopol și ministrului austriac de Externe. Anexe: I. Huși, 4 septembrie 1848. Starostele c.c. Popowitz către agentul c.c. din Iași, raportează despre sosirea continuă a tot mai multe trupe ruse la Leova, de unde vor descinde în Moldova, se pare, în data de 9 septembrie; multe alimente precum: fân, secară, rachiu, oțet, vaci și altele sunt aduse în stațiile de la Fălciu, Iepureni și Bârlad, pentru asigurarea hranei trupelor ruse. II. Focșani,

4 septembrie 1848. Starostele c.c. Johann Poppson către agenția c.c. din Iași. O persoană tocmai sosită din Tecuci a anunțat că acolo au ajuns două batalioane de infanterie rusă. Însemnate cantități de alimente au fost transportate la Tecuci. III. Agenda lui Ali pașa, ministrul otoman de Externe, în limba franceză, conține următoarele puncte adoptate: 1. sosirea sa la București în fruntea unor trupe masive; 2. declararea ca nule și neavenite a articolelor programului revoluționar din 11/23 iunie 1848; 3. declararea ca nule și neavenite a dispozițiilor contrare Regulamentului organic, emise de „pretinsul guvern provizoriu”; 4. declararea membrilor guvernului provizoriu și a complicilor lor ca fiind vinovați și deferirea lor justiției sultanului; 5. să se cadă de acord împreună cu generalul Duhamel asupra măsurilor ulterioare: alegerea caimacamului, revenirea angajaților civili și militari în posturile lor; 6. trecerea asupra lui Emin effendi a tuturor atribuțiilor lui Talaat effendi în Moldova; 7. Suleiman pașa va prelua comanda trupelor și a tuturor chestiunilor, cu excepția acelor care intră în atribuția lui Fuad effendi și a generalului Duhamel; 8. rezilierea mandatului lui Ioan Ghica și a celorlalți deputați la Constantinopol. 4. Iași, 7 septembrie 1848. Prin intermediul agentului consular Eisenbach din Iași, prințul Mihail Sturdza înaintează un memorandum Ministerului austriac de Externe și Ministerului otoman de Externe, document în limba franceză. Memorandumul prințului Sturdza se referă la atribuțiile și legalitatea adunărilor obștești și a propriei poziții [6/90].

La 11 septembrie 1848, agentul c.c. Eisenbach îi trimite ministrului Wessenberg un raport politic, care se referă la instrucțiunile de care beneficiază noul comisar otoman Fuad effendi. Amedschi Fuad effendi, înainte de 1848 participant la misiuni diplomatice la Paris și Madrid, este numit în septembrie 1848 comisar (amedschi) extraordinar al Porții la București și Iași, înlocuindu-l pe Suleiman pașa¹³. Anexe: 1. Bacău, 7 septembrie 1848. Raportul starostelui c.c., contele Neuhaus, relatează despre: încetarea holerei; câteva mici detașamente neregulate rusești care patrulează prin districtele din zonă pentru a prinde persoanele suspecte; rumoarea produsă de arestarea episcopului de Roman, care a fost adus sub pază și escortă de trupe ruso-moldovene mai întâi la Bacău, ca să fie transportat apoi la Focșani. 2. Focșani, 9 septembrie 1848. Starostele agenției c.c. enumeră trupele rusești care au intrat în Tecuci. 3. Huși, 7 septembrie 1848. Starostele Popovici [Popowitz] scrie tot despre trupele ruse. 4. Galați, 8 august 1848. Se relatează despre sosirea la Galați, în după-amiaza zilei de 7 septembrie, a lui Fuad effendi, comisarul ce i-a înlocuit pe Omer pașa și respectiv Suleiman pașa; și Kotzebue se află la Galați, iar Duhamel este așteptat aici din oră-n oră [2/71].

În raportul său din 15 septembrie, Eisenbach îi relatează ministrului de Externe Wessenberg despre evenimentele politice din Muntenia. I se pare că Poarta a pierdut multă influență prin atitudinea ei conciliantă. De pildă, comentează Eisenbach, Poarta a decernat ordine membrilor căimăcămiei, pe care apoi a destituit-o! Talaat effendi i se pare a fi o persoană duplicitară. Generalul Duhamel,

¹³ Ibidem, vol. II, p. 243.

care s-a întâlnit cu Fuad effendi, urmează a se deplasa la București. La Iași se vorbește despre iminenta detronare a principelui Sturdza și despre desemnarea marelui boier Grigore Ghica, fiul logofătului Alecu Ghica, fost ministru de Interne, în calitate de caimacam al Moldovei. Eisenbach se află în relații strânse cu ambii, pe care îi consideră „bărbați de onoare”, dar lipsiți de tăria și energia de a-i îndepărta pe lingușitorii din jurul lor. Îi trimite în anexă două numere din „Albina românească” [2/82].

Spre ilustrare, rezumăm conținutul celor două numere ale gazetei de la Iași. „Albina românească”, nr. 69, duminică 29 august 1848, anul XX, în limba română cu litere chirilice, p. 277-280, prezintă ultimele noutăți din Iași; două medicamente împotriva holerei - aduse la cunoștință de medicul Haas din Viena; noutăți din alte țări (Turcia, Austria, Germania, Italia, Prusia, Spania, Marea Britanie, Elveția, Danemarca, Suedia) [2/83]. „Albina românească”, nr. 70, joi 2 septembrie 1848, anul XX, anunță decizia pensionării dragomanului agenției c.c. din Iași, Constantin Rosolimo, și înlocuirea sa cu Alexandru Savul, care este concomitent avansat la gradul de ofițer. Rubrica „Novitale din afară” prezintă informații din Austria, Germania, Italia, Prusia, Franța, Spania, Marea Britanie [2/84].

La 18 septembrie, Eisenbach îi raportează lui Wessenberg că a fost informat de von Kotzebue că, în cazul în care Fuad effendi nu ar respecta instrucțiunile Porții, generalul Duhamel va ordona ocuparea Munteniei de către trupele ruse, nemaiașteptând alte porunci de la Sankt Petersburg. Corpul de armată rus, aflat la Leova sub conducerea generalului Lüders, este gata de marș și așteaptă doar ordinul de pornire spre Moldova. Conform unor știri din Huși, isprăvnicia de acolo a ridicat forțat în zilele de 11, 12 și 13 septembrie 1.000 găleți de țuică de la comercianți și le-a trimis rușilor la Tecuci. Anexă: Focșani, 14 septembrie 1848. Starostele c.c. Poppson relatează către Eisenbach despre efectivele ruse observate de el la Tecuci și despre convorbirea purtată cu von Kotzebue [2/88].

La 22 septembrie, agentul Eisenbach îi trimite ministrului de Externe și al Casei imperiale, baronul von Wessenberg, trei rapoarte ale staroștilor c.c. din Focșani și Bârlad. Anexe: 1. Focșani, 18 septembrie 1848. Starostele c.c. Johann Poppson către agentul c.c. Eisenbach din Iași, scrie că așteptata sosire a 400 de ruși nu s-a confirmat; în schimb au sosit 220 cazaci, convoiul fiind însoțit de generalul Danilevsky și un colonel al cazacilor. Convoiul s-a îndreptat spre linia de graniță dintre Moldova și Muntenia, în direcția Tecuci. 2. Focșani, 18 septembrie 1848. Starostele c.c. Johann Poppson către agentul c.c. Eisenbach din Iași, informează că trupele otomane staționate la Brăila și Galați au pornit spre interiorul Munteniei: Slimnic, Buzău, Ploiești. Aceeași strategie o urmează și trupele de la Giurgiu. 3. Bârlad, 19 septembrie 1848. Starostele Mamaky [?] către agenția c.c. din Iași, arată că un regiment de infanterie rusă a plecat de la Bârlad la Tecuci. Locul i-a fost luat de alte două regimente de infanterie, încartiruite aici [6/91].

O nouă relatare a lui Eisenbach către ministrul de Externe datează din 25 septembrie 1848. După 22 septembrie au sosit la Iași generalii ruși Gassford de la Bârlad și Lüders de la Leova, care s-au consfățuit în 24 septembrie cu generalul

Vocht, comandantul trupelor ruse staționate în Iași, despre declanșarea marșului spre Muntenia în 15/27 septembrie 1848. Generalul Duhamel se află tot în Muntenia. De la Odessa se aude că, până la potolirea tulburărilor moldo-muntene, conducerea celor două principate va fi preluată de un guvernator general rus. Eisenbach menționează zvonurile despre diversiunea creată de cazul Constantin Morusi [Moruzi], care oferă Rusiei pretext pentru ocuparea militară a Moldovei. Anexe: 1. F.l., 1/13 septembrie 1848. Scrisoarea (în limba franceză) a lui Constantin Morusi către purtătorul său de afaceri din Iași, Winkler [Winckler], în care îl anunță că a fost condamnat la 10 ani de închisoare într-o fortăreață rusă. 2. Focșani, 20 septembrie 1848. Raportul starostelui c.c. Johann Poppson către Eisenbach, despre mișcările trupelor otomane în Muntenia. 3. Focșani, 21 septembrie 1848. Raportul starostelui c.c. Johann Poppson către Eisenbach, despre trupele ruse de la Tecuci (3.000 infanteriști și 8 tunuri) care au pornit în marș spre Siret; și în Focșani administrația locală a anatemitat și a ars Regulamentul organic. 4. Galați, 21 septembrie 1848. Extras dintr-o scrisoare privată, în limba germană, în care se relatează arderea Regulamentului organic la București în 18 septembrie [2/92].

Proteste ale supușilor austrieci încep să se facă auzite. La 26 septembrie, cetățenii austrieci din Botoșani adresează o plângere Ministerului austriac de Externe. Cererea supușilor austrieci din Moldova împotriva asupririlor rușilor și ale autorităților moldave este semnată de peste 30 de persoane. Se plâng de lipsa de susținere din partea agentului c.c. de la Iași, von Eisenbach, pe care l-au copleșit din toate părțile cu cereri de ajutor, în timpul ultimelor trei luni, fără ca el să le răspundă. În cele din urmă, Eisenbach a catadicsit să emită o circulară, pe care ei o anexează [vezi mai sus documentul 3/112 din 4 septembrie], și din care rezultă caracterul duplicitar și neimplicarea lui Eisenbach în protejarea intereselor lor. Fiind în majoritate crescători de animale, ei se văd, la venirea iernii, fără furaje și nutreț, din cauza rechizițiilor forțate la care sunt supuși. Astfel, „pericilitați în averea lor, pericilitați în strădania lor de ani de zile și în truda lor, în fine pericilitați în onoarea și chiar în viața lor”, supușii austrieci apelează la ultimul mijloc, adresându-se înaltului Minister [3/111].

Interesant este raportul consulatului c.c. din Odessa către ministrul austriac de Externe, din 27 septembrie 1848. Consulul se scuză că nu a raportat până acum despre mișcările trupelor ruse din Basarabia și Moldova, pentru că nu a putut discerne cantitatea de adevăr conținută în zvonuri [!] Sigur este însă că, începând din luna iulie, s-a pregătit un corp de armată de 60.000 de oameni, sub comanda supremă a generalului Lüders, cu scopul de a interveni în cele două principate dunărene, în cazul în care politica Porții ar fi continuat să fie echivocă și neconformă cu interesele Rusiei. Între timp negocierile din tabăra turcă de la Giurgiu continuă între generalul Duhamel și Fuad effendi, deocamdată fără un rezultat mulțumitor pentru Rusia. În urmă cu o săptămână, Lüders a primit o depeșă de la Sankt Petersburg. Drept urmare s-a deplasat urgent la cartierul său general de la Leova pe Prut. Consulul deține știrea sigură că armata rusă, cu un

total de 40.000 de oameni, compusă din 34 batalioane de infanterie, 2 regimente de cavalerie, 2.000 cazaci și un convoi de artilerie, a trecut Prutul în data de 16/22 septembrie, iar în 16/28 septembrie va trece Siretul, urmând să se îndrepte spre București. Ea va face joncțiunea cu trupele ruse aflate în Moldova încă din aprilie, ceea ce va ridica efectivele totale la 45.000 oameni, care vor sta sub comanda supremă a generalului Lüdgers. Flota rusă de la Sevastopol, aprovizionată pentru șase luni, așteaptă ordin de luptă [2/95].

La 29 septembrie, Eisenbach îl anunță pe Wessenberg că generalul Lüdgers a părăsit Bârladul în 26 septembrie. În data de 27 a intrat în Muntenia, emițând în limba franceză prima sa proclamație adresată muntenilor, redată în anexă. Lüdgers i-ar fi declarat prințului Sturdza că „darul” (Geschenk) primit de el de la adunarea generală a Moldovei, în valoare de 40.000-50.000 ducăți, va fi folosit pentru întreținerea trupelor ruse. Din 24 septembrie începând și probabil până în 29 sau 30 ale lunii, vor continua să sosească întăriri militare ruse la Leova. Numărul total se spune că va atinge 36.000 oameni. În ultimele zile, 1.600 care cu muniție și alimente au fost mânați din Moldova, pe la Huși, la Leova. Îl amintește din nou pe supusul rus Constantin Morusi, condamnat de tribunalul militar din Odessa la 10 ani închisoare, pe care mulți îl consideră un farseur. Anexe: 1. Galați, 25 septembrie 1848. Copia unei scrisori private, în limba germană, descrie: sosirea turcilor la București, în 23 sau 24 ale lunii, primirea lor pașnică de către locuitori; părăsirea cazarmei și a armamentului de către miliție și instalarea otomanilor în cazarmă. În Brăila s-a convocat pe 24 septembrie o adunare populară, poporul fiind chemat să distrugă monumentul ridicat de ruși în apropierea orașului. Turcii aflând de acest plan au patrat prin oraș, ceea ce a anihilat orice acțiune. Nu s-a produs nici un incident. 2. Focșani, 25 septembrie 1848. Raportul starostelui c.c. Johann Poppson către Eisenbach. Numărul turcilor din București se ridică la 12.000. La comisarul Fuad s-a prezentat o delegație care a rugat insistent sancționarea noii constituții. Comisarul a răspuns că misiunea lui este restabilirea vechiului Regulament. La Galați a sosit un curier cu o depeșă pentru generalul Duhamel, cu privire la ordinul iminentei ocupări militare a Munteniei. Se spune că mâine, 26 septembrie, rușii vor intra în Focșani. 3. București, 15 septembrie 1848. Copia proclamației generalului Lüdgers către locuitorii Munteniei, în limba franceză. „Anarhia” din această țară amenință „viitorul Valahiei”. Țarul, în acord cu sultanul, va înlătura guvernul ilegitim și-l va înlocui cu unul legitim. Lüdgers ordonă ocuparea Munteniei de către trupele ruso-turce, până la instalarea guvernului legitim [2/98].

Alt raport al lui Eisenbach este datat 29 septembrie. Conform unei depeșe primite de administratorul consular (Konsulatsverweser) Tumansky din Iași de la generalul Duhamel din București, în capitala Munteniei a avut loc în data de 26 septembrie o luptă între turci și munteni, cu mulți morți și răniți de ambele părți, victoria revenind otomanilor. Generalului Duhamel i s-a pus la dispoziție o gardă de protecție de 300 turci [2/99].

Raportul lui Eisenbach către Wessenberg din 2 octombrie, de la Iași, conține mai multe documente anexate. 1. Huși, 28 septembrie 1848. Starostele agenției c.c.

Popowitz către Eisenbach, informează că toate trupele ruse de la Leova au trecut în Moldova, cu un total de 36.000 infanteriști și cavaleriști. Măine, 3 octombrie, sunt așteptați alți 12.000 soldați din Rusia. 2. Focșani, 28 septembrie 1848. Raportul starostelui agenției c.c. către Eisenbach. În 27 septembrie au intrat în Focșani 5.000 de ruși, sub comanda generalului suprem Lüders, a generalului de divizie Gassford și a generalului de infanterie Danilevsky. În 27 septembrie armata rusă a trecut în Muntenia. Au fost arestați ispravnicul, secretarul de district, ofițeri de miliție, considerați rebeli de către ruși. Generalul Lüders a primit raportul generalului Duhamel din 24 septembrie, în care i se relatează lupta de la București împotriva „rebelilor munteni”, care s-a soldat cu 200 morți, 500 prizonieri din partea română. Alte 600 persoane s-au refugiat, împreună cu Eliade, la consulatul britanic, încercuit de către turci. Frații Goleșcu au fost arestați. Caimacamii numiți la București sunt generalul Duhamel, Omer pașa și Constantin Cantacuzino. 3. Galați, 28 septembrie 1848. Extras dintr-o scrisoare privată, în limba germană, care vorbește despre: vaporeșul „Nistru”, acostat la Galați în 26 septembrie, cu depeșe pentru Duhamel și von Kotzebue; noul caimacam Cantacuzino; arestarea lui Goleșcu la Brăila; Brăila sub ocupație turcă [2/101].

În nota informativă în limba germană, dată la Iași, în 11 octombrie, Schaeffer, informatorul lui Eisenbach, descrie demersurile pe lângă poliția din localitate pentru eliberarea supușilor austrieci Mitraschewsky, Pavlik și Medwecky. Anexă: Iași, 11 octombrie 1848. Proiectul notei agenției consulare c.c. din Iași (Eisenbach) către secretariatul de stat al Moldovei, în limba germană. Eisenbach protestează împotriva nesocotirii prerogativelor agenției, prin arestarea de către autoritățile moldovene a celor trei supuși austrieci, încălcându-se astfel tratatele în vigoare între Austria și Poartă. Se cere eliberarea imediată a arestaților [2/107].

Două zile mai târziu, la 13 octombrie, Eisenbach îi raportează ministrului Wessenberg despre arestarea samavolnică de către autoritățile moldovene, la ordinul rușilor, a mai multor supuși austrieci: galițienii J. Mitraschewski, G. Pavlik și A. Medwecky. Eisenbach l-a trimis de îndată pe dragomanul c.c. Alex Savul la aga poliției din Iași, pentru a primi lămuriri în legătură cu motivul și modul arestării acelor. Aga i-a explicat că primii doi arestați sunt compromiși politic, iar arestarea lor a fost cerută de generalul rus Moeller [2/106].

La rândul său, tot la 13 octombrie, Alex Slavul, dragoman al agenției c.c., îi scrie agentului Eisenbach, în limba germană. Raportează demersurile întreprinse, la ordinul acestuia, în chestiunea arestării celor trei supuși austrieci, Mitraschewsky, Pavlik și Medwecky [2/108].

În aceeași, un nou raport al lui Eisenbach către ministrul de Externe arată că agentul a mai raportat abuzurile comise împotriva cetățenilor austrieci, cu privire la încartiruirea și asigurarea hranei trupelor ruse, ca fiind încălcări ale tratatelor. De data aceasta, reprezentanții administrației moldovene au impus comerciantului austriac din Iași, Bogusz, o persoană avută, cazarea a 8 soldați ruși, crezând că „consulul austriac se ocupă doar de săraci” [austrieci]. În sprijinul faptului că s-a comis o ilegalitate, Eisenbach reproduce în anexă un fragment dintr-o scrisoare a

lui Fuad effendi către mitropolitul Valahiei, Neofit, în care se arată porunca expresă a lui Fuad adresată poliției din București de a respecta casele și proprietatea națiunilor prietene. Desigur această prevedere ar trebui să se aplice și în Moldova! Anexe: 1. Iași, duminică 26 septembrie 1848. „Albina românească”, nr. 77, p. 309-312, în limba română cu litere chirilice. Alături de evenimentele din Iași și Țara Românească, urmează rubrica „Novitale din afară”, cu știri din: Austria, Germania, Italia, Prusia, Spania, Marea Britanie. Scrisoarea lui Fuad e publicată sub titlul *Țara Românească*, p. 309. Din acest articol se subliniază pasajul: „Poliția va priveghea mai cu osebite și cu cea mai mare îngrijire ca otelurile reprezentanților puterilor amice ale Înaltei Porți, precum și proprietățile națiilor lor să fie respectate.” 2. Traducerea în limba germană a pasajului respectiv [2/109].

Reacția Ministerului austriac de Externe se exprimă în nota sa către agentul Eisenbach, datată la 15 octombrie 1848, la Viena. Documentul se referă la situația de apăsare a supușilor austrieci din Moldova, ivită ca urmare a cazării aici a trupelor rusești. Nu se prevede însă soluționarea concretă a situației [2/6].

Din luna noiembrie 1848 s-a păstrat un singur raport al lui Eisenbach către ministerul c.c., dat la Iași, în 3 ale lunii. Raportul se referă la sus-amintitul cetățean austriac Medwecky, aflat în arestul poliției din Iași din ordinul puterii militare ruse. Anexe: 1. Iași, 2/14 octombrie 1848. Nota secretariatului de stat moldav către agenția c.c. din Iași, traducere în limba germană. Este răspunsul la nota lui Eisenbach din 11 octombrie 1848 [vezi documentul 2/107]. Se arată că Mitraschewsky a fost eliberat, Pavlik a fost deferit agenției c.c. pentru că nu avea pașaport și hălăduia prin țară fără activitate, iar Medwecky a fost predat de către comandamentul militar poliției. Semnează Beldiman, mare logofăt. 2. Iași, 17/29 octombrie 1848. Proiectul notei agentului c.c. către secretariatul moldav, în limba germană. Eisenbach înaintează un nou protest, deoarece secretarul de stat s-a limitat să-i comunice rezultatul unei acțiuni întreprinse împreună cu șeful poliției, neregretând încălcarea principiului în sine [2/111].

În decembrie 1848 noul ministru austriac de Externe este prințul Felix von Schwarzenberg. Eisenbach îi scrie la 4 decembrie, raportând despre: generalul rus Gassford care îi urmărește în Oltenia pe capii revoluționari; Gassford a arestat deja și a trimis sub escortă la București 20 de persoane, despre care se spune că se aflau în corespondență cu Ion Eliade Rădulescu, refugiat în Transilvania. Mai scrie că Fuad effendi și Rifaat pașa ar fi fost rechemați la Constantinopol. Relatează și despre eliberarea lui Medwecky [2/115].

La 19 decembrie 1848, la Viena, se redactează nota Ministerului de Externe către: 1. Eisenbach din Iași; 2. Timoni din București. 1. Ministerul îi răspunde lui Eisenbach la raportul din 13 octombrie 1848 [vezi documentul 2/109]. Arată că: a) țarul a vărsat 300.000 ruble de argint pentru intendența trupelor ruse; b) nu se pot obține despăgubiri pentru supușii austrieci păgubiți de prezența rușilor. 2. Lui Timoni îi răspunde la raportul din 28 noiembrie [documentul 2/114]. Taxa de vizare de 20 crăițari este o atingere adusă Austriei, întrucât la trecerea în Monarhie

supușilor munteni li se vizează gratuit pașapoartele. Îi cere lui Timoni să-l contacteze pe internunțitul Stürmer, ca să intervină el la Poartă în această chestiune [2/119].

Așa cum rezultă dintr-o adresă a Cancelariei de stat către Ministerul c.c. de Război, dată la Viena, la 8 ianuarie 1849, situația militară din Moldova este apreciată în baza rapoartelor agentului Eisenbach. Se face referire la informarea lui Eisenbach, trimisă la 25 decembrie 1848, din care rezultă atitudinea adoptată de trupele ruse din Moldova și Muntenia atât față de fugarii transilvăneni și trupele c.c. austriece care trec granița în principate, cât și față de insurgenții unguri și secui care vor intra în principatele dunărene. Astfel se dă curs și cererii generalului comandant al Transilvaniei, Puchner, de a se prinde și dezarma toți insurgenții care ies din granițele Ardealului. Raportul lui Eisenbach nu s-a păstrat [6/29].

În schimb, la 19 ianuarie 1849, agentul de la Iași îi transmite primului ministru austriac, concomitent și ministru de Externe și al Casei imperiale, feldmareșalul locotenent prințul Felix von Schwarzenberg, un raport, ce rezumă evoluția desfășurărilor militare din principatul ocupat de armata țaristă. De câteva zile au plecat din Bacău 3 companii ruse de infanterie, îndreptându-se spre granița cu Transilvania, pentru a întări garnizoanele de la Târgu Ocna, Comănești și din punctele de graniță. În 9 ianuarie colonelul Leini împreună cu ispravnicul au pornit din Bacău, pentru a inspecta posturile și pentru a asigura intendența trupelor, deoarece soldații suferă de lipsuri, fiind cunoscută sărăcia locuitorilor de la munte. Comportamentul trupelor ruse în acest district este bun. Stărostia din Focșani a anunțat că în 15 ale lunii pe acolo au trecut în marș 4.000 de oșteni ruși, venind de la Dorna și având drept misiune ocuparea graniței cu Transilvania. Nu s-au confirmat zvonurile privind demiterea gospodarului Sturdza și înlocuirea lui cu un caimacam, cu toate că alte vești din Constantinopol vorbesc despre o conferință secretă, la care ar fi participat sultanul Abdul, marele vizir Reșid pașa și domnul Titoff, unde s-ar fi dezbătut problema persoanei care va fi numită pe postul de caimacam în Moldova în locul prințului Sturdza. Reșid pașa ar fi optat pentru Grigore Ghica, iar trimisul rus pentru marele boier Nicolae Roznovan. Eisenbach însuși crede că prințul Sturdza nu va fi demis prea degrabă, el întărindu-și poziția prin influența Rusiei. Foaia oficială moldovenească publica știrea conform căreia, cu prilejul onomasticii țarului Nicolae, prințul Sturdza ar fi împărțit săracilor 12.000 de plăștri din vistieria sa privată. Anexă: Traducere în limba germană din „Albina Românească”, Iași, f.d., nr. 103, p. 416, articolul *Noutățile zilei*. Avangarda trupelor ungare, condusă de generalul Bem, a fost înfrântă duminică, 26 decembrie 1848/7 ianuarie 1849 la Dorna [Vatra Dornei] și a scăpat cu fuga, datorită „puternicului sprijin al gloriosului nostru protector” rus [6/92].

Preparativele rușilor pentru o intervenție dincolo de munți sunt confirmate în următorul raport al lui Eisenbach către Schwarzenberg, din 29 ianuarie. Agentul c.c. apreciază că foarte probabil va avea loc o intervenție rusă în Transilvania. Din această perspectivă se poate înțelege aflul trupelor ruse din Basarabia în Moldova, și de acolo la granița cu Ardealul, unde sunt staționate deja întăriri

reprezentând 3 batalioane. Trupele de la Tecuci și Focșani și-au părăsit pozițiile, îndreptându-se spre Ploiești și spre granița transilvăneană. Până în 6 februarie în locul lor vor sosi alte 3 batalioane de infanterie din Basarabia, și anume unul va veni la Galați, altul la Tecuci și al treilea la Focșani. Conform declarației generalului rus Moller din 27 ianuarie, astăzi vor sosi din Basarabia în Moldova, la Tecuci și Focșani, următoarele trupe: 2 batalioane de infanterie, 2.000 cavaleriști, 1 baterie artilerie. Este în lucru drumul spre Transilvania, prin pasul Oituz; la acesta lucrează 700 sapeuri ruși și 1.000 țărani moldoveni. Conform unor știri parvenite în 26 ianuarie din București, Brașovul s-a predat în mâinile ungarilor, iar generalul c.c. Schurtter - cu cei 800 infanteriști, 150 cavaleriști și 5 tunuri - a trebuit să se retragă în Muntenia; Sibiu a fost atacat de Bem, dar atacul acestuia a fost respins și Bem s-a retras până la Slimnic; sosirea generalului c.c. Gedeon, la Sibiu cu 4.000 de oameni va întări forțele lui Puchner. „Deocamdată nu s-a depus nicio cerere de intervenție; să sperăm că nici nu se va depune!” (Noch ist kein Ersuchen um Intervention gemacht worden; hoffen wir, daß sie nicht Statt haben werde!) Probabil tot din Iași, unde își are rezidența generalul Moller, s-a răspândit zvonul că generalul Freitag cu 20.000-25.000 de oameni a pornit din Basarabia prin Bucovina spre Transilvania, în vreme ce armata rusă aflată în regatul Poloniei, o armată de circa 180.000 oameni, va traversa Galiția și Ungaria în drum spre Italia, pentru a întări efectivele contelui Radetzky [6/93].

Nu s-au păstrat rapoartele lui Eisenbach din luna februarie 1849 și din prima jumătate a lui martie. La 14 martie, din Iași, inspectorul general al miliției din Moldova, Dimitrie Sturdza, adresează o notă agenției c.c. din localitate, care ne-a parvenit în traducere în limba germană. Cadetul Stoicescu, făcându-se vinovat de acuzele care i s-au adus, a fost demis din funcție și deferit tribunalului militar. Inspectorul miliției a luat aceste măsuri imediate, deoarece, îi scrie el lui Eisenbach, „nu acceptă nicio încălcare și nici cel mai mic abuz” (da ich keine Uebertretungen dulde und auch nicht den kleinsten Mißbrauch) [6/97].

Spre întărire, se emite și al doilea document de la Iași, în 14 martie 1848. Este încă o notă a inspectorului general al miliției din Moldova, Dimitrie Sturdza, către agenția c.c. din Iași, tot în traducere în limba germană. Inspectorul general al miliției emite un ordin de zi, spre a se aduce la cunoștința tuturor posturilor de graniță fapta cadetului George Stoicescu și consecințele ei, ca să fie dat pildă pentru soarta care îi așteaptă pe cei care își vor îndeplini defectuos datoria [6/98].

Spre finele lunii, la 23 martie, la Lemberg (Lvov), primului-ministru Schwarzenberg i se adresează generalului de cavalerie baronul Hammerstein. Feldmareșalul-locotenent, generalul de cavalerie baronul Wilhelm von Hammerstein-Ecquord este comandantul suprem al trupelor c.c. din Galiția, cu sediul la Lvov (octombrie 1848-mai 1849)¹⁴. Îi transmite lui Schwarzenberg un raport din Iași despre soarta armatei c.c. din Transilvania și despre trupele auxiliare ruse. Anexă: Iași, 20 martie 1849. Este raportul consulului c.c. Eisenbach către

¹⁴ *Ibidem*, vol. II, p. 247.

prezidiul comandamentului militar suprem din Lemberg, despre soarta corpului auxiliar rus din Transilvania, în limba germană. Eisenbach tocmai a primit scrisoarea agentului Timoni, din 17 martie 1849, de la București, în care acesta îi relatează că trupele c.c. au părăsit Sibiul, că generalul Skariatin a primit de la Puchner răspunsul că el „nu a comandat nimic și nu știe unde sunt trupele” (?), ceea ce l-a condus pe Skariatin la concluzia că trupele ruse trebuie să se retragă din Transilvania. Prin urmare, Transilvania a căzut în mâinile lui Bem [8/118].

La 30 aprilie 1849, din Viena, Ministerul austriac de Externe adresează o notă către 1. Timoni de la București și 2. Eisenbach din Iași. Îi informează că viceconsulul austriac din Scutari (Albania) a raportat despre doi indivizi suspecti, care se dădeau drept supuși englezi: Jakob Taylor și John Dickson, în timp ce lumea îi știa drept emisari ai Sardiniei. Cei doi indivizi au trecut în Serbia, de unde apoi nu s-au îndreptat spre Ungaria, cum se bănuia inițial, ci spre principatele dunărene, unde intenționează, se pare, să se întâlnească cu ungurii revoluționari. Celor doi agenți c.c. din Muntenia și Moldova li se atrage atenția să-i anunțe pe caimacam și pe gospodar în legătură cu iminenta sosire a celor doi suspecti [3/143].

Într-o scrisoare a Ministerului Comerțului către Ministerul de Externe, dată la Viena, la 5 mai, se transmite un raport al consulului Eisenbach din Iași. Anexă: Iași, 13 aprilie 1849. Eisenbach către prim-ministrul Schwarzenberg, în limba germană. Relatează despre raportul primit din localitatea de graniță Fălticeni, cu un denunț la adresa comandantului postului de graniță de la Cornu Luncii. Acesta cere bani călătorilor care trec granița. Așa i s-a întâmplat și unui curier austriac, locotenentul major Carl Heinitz. La demersurile lui Eisenbach, inspectorul general al miliției principatului Moldova, beizadeaua Dimitrie Sturdza, a răspuns consulului în scris, asupra măsurilor întreprinse [6/96; vezi mai sus și documentele 6/97, 98].

După o pauză de o jumătate de an, revine în atenție activitatea desfășurată de Eisenbach la agenția c.c. din Iași. Raportul din 2 octombrie 1849, de la Viena, prezentat de ministrul Comerțului Bruck în fața Consiliului austriac de miniștri se referă la reorganizarea autorităților de reprezentare (Vertretungsbehörden) din Moldova și Muntenia. Este vorba, practic, despre transformarea agențiilor consulare c.c. de la București și Iași în consulate generale, precum și despre transformarea posturilor de agenți c.c. în consuli generali. Astfel, consul general c.c. la București este propus cavalerul Anton von Laurin, cu un salariu de 4.000 florini m.c. pe an și o subvenție tot de 4.000 florini pentru acoperirea costurilor locuinței. Agentul de până acum, Casimir von Timoni, va fi pensionat. La Iași va fi menținut consulul general von Eisenbach, cu un salariu anual de 3.000 florini plus costurile de locuire, tot de 3.000 florini. În anexă, dată f.l., la 8 octombrie 1849, se atașează prealabila decizie împăratească cu privire la numirea lui von Laurin ca și consul general c.c. la București, cu salariul propus de ministrul Comerțului, și menținerea lui Eisenbach la Iași cu un salariu de 3.000 guldeni, în vreme ce agentul Timoni va fi pensionat [5/77].

După alte luni de tăcere, în care documentele de care dispunem nu reflectă activitatea consulului Eisenbach, o nouă știre ne parvine din 10/22 martie 1850, de la

Iași. Este nota lui Nicolae Mavrocordat, inspectorul general al miliției din Moldova, către agenția c.c. și consulatul general al Moldovei, în copie în traducere în limba germană. Locotenentul Petrovich, de la regimentul de infanterie „Baron Sivkovich”, aflat în serviciul de cordon la pasul Ghimeș, a pătruns în data de 13 februarie 1850, beat fiind, în fruntea a 30 de oameni înarmați, în teritoriul Moldovei, pentru a-l aresta pe un individ din Comănești, care se ocupă cu fierberea rachiului (Branntwein Brenner). Locotenentul a poruncit deschiderea focului, l-a maltratat pe preotul paroh din satul Palanca, a provocat rănirea mai multor locuitori. Comandantul serviciului moldovean de cordon, căpitanul Danilescu, a depus plângere la inspectoratul general al miliției moldave împotriva samavolniciei lui Petrovich [9/26].

Incidentul dezvoltă complicații, așa cum rezultă din copia scrisorii consulului c.c. Eisenbach către guvernatorul Transilvaniei Wohlgemuth, din 25 martie 1850, de la Iași. Îi relatează guvernatorului despre plângerea căpitanului Danilescu, în legătură cu comportamentul locotenentului c.c. Petrovich. Această plângere a fost adusă și la cunoștința locotenent-generalului Moller, comandantul trupelor ruse staționate în Moldova, care a transmis-o comandantului suprem al armatei ruse, generalul de infanterie Lüders [9/27].

Documentul ne confirmă, la finele lunii martie 1850, atât activitatea lui Eisenbach în fruntea consulatului general de la Iași, cât și faptul că trupele ruse de ocupație staționau încă în Moldova la data respectivă.

*

Dacă la București și Iași Austria are, la 1848, doar agenții consulare – cum am văzut, acestea fiind ridicate la rangul de consulate generale abia la finele anului 1849, la Galați, în schimb, există încă înainte de 1847 un consulat general c.c. Faptul acesta poate fi atribuit însemnătății și rolului orașului Galați, ca centru comercial și nod fluvial, ceea ce justifică interesul mai vechi al Austriei în zonă.

De pildă, la Galați trăiește o comunitate de greci atât de numeroasă și înstărită, încât la 13 august 1765 se înființează aici o școală elinească¹⁵. De altfel, și documentele pașoptiste consemnează existența acestei comunități, la rândul ei stratificată în toate păturile sociale, de la sărăcimea orașului până la comercianți bogați. Abia după 1848 judecătorii comerciali, exclusiv de naționalitate greacă, vor fi parțial înlocuiți cu persoane aparținând altor etnii și cu alte cetățenii, chiar cu austrieci.

După anexarea Bucovinei de către Imperiul austriac, Habsburgii trec la secularizarea averilor mănăstirești, o măsură cu extraordinare consecințe economico-financiare. Mănăstirile Bucovinei dețin 267 de moșii, răspândite de la Carpați la Nistru, în toate ținuturile Moldovei. Astfel, Curtea de la Viena pune piciorul în teritorii extrem de îndepărtate, de pildă chiar la Galați, unde sunt răsfirate proprietăți ale mănăstirilor bucovinene. La 1799 austriecii întocmesc o listă a moșiilor din Moldova, aparținând Fondului Bisericesc, prilej cu care se

¹⁵ Mihai Iacobescu, *op.cit.*, p. 41.

constată că aceste proprietăți se află împânzite în 11 ținuturi ale Moldovei, de la Herța și Soroca până la Galați.

Tot austriecii dau avânt plutăritului pentru transportarea unor mari cantități de lemn pentru construcție din pădurile Bucovinei. În 1842, după ce în prealabil fuseseră efectuate unele lucrări de regularizare pe râul Bistrița și pe afluenții acestuia Dorna, Coșna, Teșna, mandatarul Strohmayr reușește să ajungă cu 42 de plute de lemn de construcție la Galați, iar în anul următor cu 120 de plute în același port. De la această dată, imense cantități de lemn de construcție din pădurile Bucovinei se scurg pe Ceremuș, Nistru, Prut, Siret, Moldova și mai ales pe Bistrița, Dorna, Dornișoara, uneori câte 80-100 plute în șir, către porturile Brăila și Galați, luând drumul spre Constantinopol, spre Asia Mică, Prusia și în alte direcții. Unii mandatar, ca Strohmayr, devin în preajma anului 1848 și negustori bogați și influenți, vânzând mari cantități de lemn¹⁶.

La Galați, Christian Wilhelm Huber este viceconsul al Austriei, apoi consulul c.c. în funcție în anii 1847-1848. Mandatul său în acest oraș de pe Dunăre se încheie la 28 noiembrie 1849, când Huber e numit consul general c.c. la Alexandria, în Egipt. În locul său, consul la Galați devine Albert Chiari¹⁷.

În fapt, trimiterea lui Huber în îndepărtatul Egipt reprezintă o măsură punitivă, la adresa atitudinii manifestate de consulul austriac de la Galați în anii revoluției. Spre deosebire de agenții mai conformiști și conservatori de la București, Timoni, și Iași, Eisenbach, consulul din Galați manifestă o atitudine liberală, prorevoluționară, ce poate fi comparată doar cu atitudinea consulului Prusiei, baronul Emil von Richthofen, ori cu a consulului Angliei din capitala munteană, Colquhoun.

Huber se află în relații strânse cu ceilalți diplomați străini atât de la Galați: viceconsulul britanic Charles Cunningham (februarie 1848), cancelarul consular prusac dr. Becke (februarie 1848) [8/9;], cât și din Brăila: viceconsulul britanic Loyd [3/174]. În schimb François Mathieu, consulul Sardiniei la Galați (înainte de 1848), manifestă un soi de spirit concurențial față de reprezentanții Austriei și ostilitate față de politica Habsburgilor [5/71], iar dragomanul consulatului Sardiniei, un anume Karl Metz, pare a fi un supus austriac, simpatizant al revoluției maghiare, refugiat în Muntenia (decembrie 1849) [9/21].

Semnificativ este documentul dat la Viena, la 14 septembrie 1847, adresat de prințul Metternich agentului c.c. de la București, Timoni. Îl anunță că, în data de 11 mai a.c., maiestatea sa a binevoit să aprobe transformarea agenției consulare din Ismail într-un viceconsulat, subordonat consulatului din Odessa, numind drept viceconsul la Ismail pe Nikolaus Sgardelli, fostul agent consular de la Brăila. Baronul von Kübeck, președintele Camerei aulice (1847-februarie 1848)¹⁸, a dat imediat dispozițiile necesare agențiilor consulare din Odessa și Galați, iar Metternich a trimis o adresă la Sankt Petersburg. Consulul Huber l-a avertizat pe

¹⁶ *Ibidem*, p. 191, 206, 227.

¹⁷ Grigore Ploșteanu, *op. cit.*, p. 40.

¹⁸ Ela Cosma, *Revoluția de la 1848-1849...*, vol. II, p. 259.

baronul von Kübeck în 28 iulie 1848 că nu va mai accepta la Brăila un agent consular pe un post neplătit, deoarece acest lucru nu este în interesul c.c. Kübeck a stabilit în acord cu Huber că persoana care va ocupa acest post la Brăila trebuie să fie inițiată în relațiile comerciale, juridice și politice, urmând să primească un salariu anual de 1.200 florini, plus 600 florini cheltuieli locale și 700 florini pentru cheltuielile cancelariei viceconsulare. Concomitent, agenția consulară din Brăila se va transforma în viceconsulat c.c. Metternich îi cere lui Timoni să aducă toate acestea la cunoștința internunțului Stürmer de la Constantinopol [3/87].

Acest document precizează faptul că în februarie-iulie 1847 la Brăila funcționa o agenție consulară c.c., subordonată oarecum consulatului de la Galați. Statutul agenției de la Brăila se modifică, prin transformarea ei în viceconsulat. Documentul arată și atribuțiile agentului, respectiv ale viceconsulului, care se referă la sfera comercială, juridică și politică, salariul propus fiind motivant.

La 20 septembrie 1847, într-o altă notă trimisă de prințul Metternich agentului din Muntenia, Casimir von Timoni, acestuia îi este adus la cunoștință faptul că a fost oportună măsura reținerii de către consulul c.c. din Galați, Huber, a suspectului Erast Mayer, asupra căruia s-a descoperit un pașaport fals, care a fost predat Comandamentului militar suprem din Transilvania. A reieșit că este vorba de un ungar fugar din Galiția, Ladislaus Dybowski, condamnat la domiciliu forțat în 1846 la Lemberg pentru că participase la agitații politice. Metternich transmite indicația că trebuie supravegheați toți polonezii aflați la Brăila și în localitățile din împrejurimi [3/88].

Din nou despre înființarea viceconsulatului c.c. la Brăila este vorba în scrisoarea lui Timoni către internunțul c.c. de la Constantinopol, contele von Stürmer, din 15 octombrie 1847. În acest moment, Timoni se află la Viena și, din însărcinarea lui Metternich, el îl informează pe contele Stürmer despre demersurile consulului din Galați, Huber, în legătură cu regularizarea (Sistemirung) unui viceconsulat austriac plătit la Brăila, așa cum la Brăila există și alte viceconsulate: al Marii Britanii, al Greciei și al Sardiniei. Anexele atașate: 1. propunerea lui Huber; 2. extrasul notei președintelui Camerei aulice, baron von Kübeck; 3. copia înaltului rescript din 11 mai 1847, nu sunt păstrate [3/89].

Suntem la finele lunii martie 1848. Evenimentele revoluționare au izbucnit în imperiu, la Praga, Viena și Pesta; la Iași are loc întrunirea liberalilor și se dă citire „Petiției-proclamație”. Consulul general c.c. de la Belgrad, Ferdinand Mayerhofer von Grünbühl, se adresează îngrijorat ministrului de Externe Carl von Figuelmont. Îi trimite două rapoarte ale „confidentului” (des Confidenten) Wilhelmi, cu privire la comportamentul consulului Huber. Mayerhofer sugerează întrebuițarea lui Huber într-un alt post și insistă asupra necesității organizării agențiilor politice și comerciale c.c. în principatele dunărene. Anexe: 1. Galați, 26 februarie 1848. Informatorul Wilhelmi către consulul Mayerhofer, în limba germană. Despre colaborarea dintre Huber și viceconsulul britanic Charles Cunningham, precum și despre cearta dintre Huber și cancelarul consular prusac dr. Becke. 2. Galați,

1 martie 1848. Wilhelmi către Mayerhofer, limba germană. Relatează despre afirmațiile lui Huber despre viitoarea constituție a Austriei. Huber are o viziune mai liberală despre chestiunea sardă [8/9].

De asemenea, la 13 aprilie 1848, tot de la Belgrad, Mayerhofer se adresează din nou ministrului de Externe. Îi transmite alt raport al informatorului Wilhelmi din Galați, despre comportamentul moral și politic al consulului c.c. din Galați, Huber, și al agentului Prusiei la Brăila. Mayerhofer susține necesitatea deschiderii unor oficii consulare c.c. la Rusciuc, Brăila, Tulcea, Focșani, datorită interesului comercial tot mai mare pe care îl deșteaptă aceste zone. Anexă: Galați, 20/8 martie 1848. Wilhelmi către Mayerhofer, în limba germană. Expune observațiile agentului prusac din Brăila cu privire la evenimentele din Franța și la salariul consulului c.c. von Huber [8/8].

Este evidentă modificarea atitudinii consulului c.c. din Galați. Dacă în septembrie 1847, Huber, răspunzând așteptărilor funcției sale, vânează revoluționari fugari, în primăvara lui 1848 se asociază cu diplomați de orientare liberală, precum viceconsulul britanic de la Brăila, devenind el însuși suspect în fața Ministerului de Externe.

Din păcate, nu cunoaștem reacția nemijlocită și rapoartele lui Huber însuși către forul tutelar, din această perioadă. Indirect însă ne parvin alte știri despre acțiunile consulului austriac de la Galați, care se implică în ajutarea revoluționarilor de la Iași, arestați de principele domnitor al Moldovei, Mihail Sturdza, oferindu-le la șase dintre ei pașapoarte austriece pentru a putea evada. Se menționează repetat colaborarea și consensul dintre consulul austriac Huber și viceconsulul britanic.

Astfel, din data de 18 aprilie, de la București, datează nota informativă trimisă de agentul c.c. Timoni ministrului de Externe c.c., contele Figuelmont. Veștile neliniștitoare sosite de la Iași au fost confirmate prin revenirea la București a consulului general al Rusiei în principate, Kotzebue. Acesta povestește următoarele: boierii nemulțumiți au ținut la Iași o adunare, prezentând prințului Sturdza petiții cu reformele solicitate. Prințul, somat să le aprobe într-o jumătate de oră, a purces la arestări. Mai multe persoane au fost capturate în cel mai îngrozitor mod, fiind legate cu funii și transportate în căruțe de poștă la Galați, spre a fi duse la Măcin. Între aceste persoane sunt și răniți. Dintre ei, șase au reușit să fugă, găsind refugiu la viceconsulul britanic din Brăila, Loyd. Deoarece autoritățile muntene din Brăila au cerut predarea lor, refuzată de domnul Loyd, acesta l-a rugat pe consulul c.c. din Galați Huber să procure pașapoarte pentru Austria celor șase persoane, ceea ce s-a și întâmplat. Kotzebue crede că cei șase fugari sunt acum în drum spre Viena. Ceilalți prizonieri au fost aduși la Măcin. La Iași au avut loc multe arestări, care au provocat o ură puternică împotriva domnitorului Sturdza. Al doilea fiu al acestuia, beizadeaua Grigore, cunoscut pentru tratarea inumană a țăranilor, s-a implicat în arestări, în calitate de colonel, vădind multă cruzime și dispreț. Mulți dintre boieri s-au refugiat pe moșiile lor, unde îi ridică pe țăranii la răscoală [3/174].

La 7/19 aprilie 1848, din Brăila, Alexandru Moruzzi, Emanuil Costache Epureanu, Vasile Cantacuzino, Zaharia Moldovanu îi scriu agentului c.c. de la București, Timoni, în limba franceză. Acești supuși moldavi, arestați la Iași de prințul Mihail Sturdza și escortați la Galați și Brăila, din „motive necunoscute” lor, urmează a fi îmbarcați și duși la Măcin. Ei au făcut demersuri pe lângă consulul austriac la Galați, Huber, și viceconsulul britanic din Brăila, pentru a li se acorda permis de liberă trecere în Austria, cu destinația Pesta și Viena. Totuși comandantul garnizoanei din Brăila, Mișenko, nesocotind aceste permise de liberă trecere, refuză eliberarea lor, insistând să-i transporte la Măcin, unde se află alți șapte tovarăși ai lor. Îl roagă pe Timoni să intervină la conducerea Munteniei pentru eliberarea lor [3/94].

Acum este rândul lui Timoni să se plângă de comportamentul consulului Huber. Agentul consular de la București raportează contelui Figuelmont, ministrul de Externe, la 22 aprilie 1848. Arată că: a) Prin depeșa din 11 aprilie 1848 lui Timoni i se cere ca, în contextul creat în Muntenia, să mențină neutralitatea de până acum. Timoni comentează însă că, de fapt, de partea austriacă această neutralitate a fost deja încălcată de consulul Huber, care a asigurat pașapoarte unor fugari moldoveni, s-a deplasat la Brăila, la casa viceconsulului britanic, pentru a-și oferi ajutorul. Se pare că intervenția rușilor și a turcilor este iminentă, iar pentru această eventualitate Timoni cere instrucțiuni precise. b) Din Galați i-a parvenit știrea că prințul Mourousi [Moruzi], participant la evenimentele revoluționare din Iași, supus rus, a reușit să fugă din capitala Moldovei, dar a fost prins într-o pădure de niște dorobanți și dus din nou la Iași. Este de așteptat ca el să fie reclamat cât de curând de consulatul rus, pentru a fi dus în Rusia [3/179].

În sfârșit, avem la dispoziție o notă informativă a consulului c.c. din Galați, adresată Ministerului austriac de Externe. La 11 mai, din Galați, Huber relatează despre întoarcerea de la Constantinopol a consulului general al Prusiei la București, baronul von Richthofen, care nu a avut succes în intervențiile sale în favoarea boierilor munteni prizonieri acolo. Transmite și vestea că generalul rus Duhamel, aflat încă la Iași, se va deplasa spre Muntenia și Serbia, unde nu se așteaptă la o primire prea bună [1/15].

La această notă informativă se atașează un document în limba franceză, care vorbește despre starea de lucruri din principatele dunărene. Aici se arată pretențiile și influența sporită a consulilor ruși, care vor să-l înlăture pe principele Sturdza în Moldova, reconciliindu-se cu boierii, ca „purtători ai opiniei publice”. Ar circula de asemenea opinia că țările de limbă română ar fi cel mai bine să se unească sub sceptrul unui principe din sânul familiei imperiale ruse, ceea ce ar atrage după sine transformarea Moldovei și Munteniei în provincii ruse [1/16].

Următorul raport păstrat, emis din Galați, la 29 iunie 1848, de Huber către Ministerul de Externe, relatează în limba germană despre revoluția din București, guvernul provizoriu, despre trupele ruse care trec Prutul. Raportează despre

atentatul eșuat din 21 iunie la viața domnitorului Gheorghe Bibescu; izbucnirea revoluției la București în ziua de vineri, 23 iunie, prin anunțarea constituției; publicarea constituției la Brăila în 26 iunie și sosirea în 28 în aceeași localitate a noului guvernator Golescu, care a anunțat abdicarea prințului Bibescu petrecută cu o zi în urmă, precum și instaurarea conducerii provizorii la București. Tot în seara zilei de 27 a apărut în rada portului Galați vasul rusesc de război cu aburi „Ingerman”, care în cursul nopții a încărcat scânduri și grinzi, urmând să le transporte la vărsarea Prutului, unde se construiește un pod, peste care vor trece granița trupele rusești. Toată lumea se teme că evenimentele de la București vor avea drept consecință directă invazia trupelor ruse. În Galați și Brăila domnește liniștea. Holera a încetat în districtele celor două porturi menționate [6/101].

La 3 iulie, tot de la Galați, consulul Huber adresează un raport Ministerului austriac de Externe, din care reiese satisfacția sa față de evenimentele reformatoare. Descrie sărbătorirea noii constituții la Brăila, în data de 2 iulie 1848. Adunarea a decurs într-o deplină ordine, cu toate că se strânsese o mare mulțime cuprinsă de entuziasm. Poporul i s-au prezentat și explicat punctele constituției, cu mențiunea că desființarea sarcinilor feudale și împrăștierea vor intra în vigoare abia de la Sfântul Dumitru. Și turcii locuitori în Brăila au luat parte la sărbătoare, dar niciun consul străin nu a fost prezent acolo. Astăzi are loc depunerea jurământului militarilor munteni pe noua constituție. Muntenii speră că Poarta le va aproba constituția și nu va permite o invazie din partea rușilor. Ei își pun mari speranțe în atitudinea favorabilă a Franței, Angliei și Germaniei, dar sunt ferm hotărâți să se apere împotriva imixtiunii rușilor. Conducerea provizorie caută să se facă cât mai populară în țară; toți funcționarii proruși au fost demiși. În Galați domnește liniștea. Rușii încă nu au sosit. Turcii au concentrat la Babadag cam 10.000 de oameni, care vor intra în Muntenia în cazul în care ar avea loc o invazie rusă. Anexă: [București, iunie 1848]. Principiile noii constituții a Munteniei, în limba franceză. Sunt redată cele 22 puncte: 1. independența administrativă și juridică a țării; 2. egalitatea în drepturile politice; 3. impozitare generală; 4. adunare generală, compusă din reprezentanții tuturor claselor sociale; 5. un prinț responsabil, ales pe 5 ani; 6. diminuarea listei civile, ca mijloc de frânare a corupției (La diminution de la liste civile, moyen efficace de mettre un frein à la corruption); 7. responsabilitatea miniștrilor și funcționarilor; 8. libertatea absolută a presei; 9. meritele vor fi recompensate nu de prinț, ci de reprezentanții nației; 10. dreptul districtelor de a-și alege magistrați; 11. gardă națională; 12. emanciparea mănăstirilor închinatelor Locurilor Sfinte; 13. emanciparea țăranilor, care vor fi împrăștiți; 14. eliberarea țiganilor; 15. un reprezentant la Constantinopol, ales din rândul muntenilor; 16. instruire egală și completă pentru muntenii de ambele sexe; 17. suprimarea rangurilor nobiliare; 18. suprimarea pedepsei corporale; 19. suprimarea pedepsei cu moartea; 20. stabilimente penitenciare pentru criminali;

21. emanciparea israeliților și drepturi politice pentru toți compatrioții de alt rit;
22. convocarea imediată a unei adunări generale constituante extraordinare [3/170]¹⁹.

La scurt timp, în data de 6 iulie, consulul de la Galați vorbește în densul raport către Ministerul de Externe de la Viena, despre încercarea de reacțiune a colonelilor Solomon și Odobescu. În data de 1 iulie, la București, colonelul Solomon în fruntea a două companii ale regimentului său s-a deplasat în fața palatului unde se afla guvernul provizoriu, a pătruns în curtea palatului și a declarat că nu va da ascultare noului guvern, până ce acesta nu va fi recunoscut de către Poartă și Rusia. Din ferestrele de la parter s-au tras câteva focuri de pistol de către aderenți ai partidei proruse, pentru a oferi trupei pretextul de a trece la violență. La aceasta, colonelul Solomon a poruncit foc soldaților săi. Au murit opt persoane din popor și trei soldați. Garda națională, care se întărise între timp, a intervenit, silind trupa să se retragă în cazarmă. O mulțime înarmată, în frunte cu mitropolitul Neofit, a înconjurat cazarma, cerându-i lui Solomon să se predea. Acesta însă a ordonat să se încarce tunurile din cazarmă, pregătindu-se pentru contraofensivă. „În acest moment critic, neînfricatul mitropolit a pășit cu crucea ridicată și cu evanghelia până aproape de soldați, conjurându-i la ascultare în numele religiei.” (In diesem kritischen Moment trat der unerschrockene Metropolit mit emporgehobenem Kreuze und Evangelium dicht an die Soldaten hin und beschwor sie im Namen der Religion zum Gehorsam.) Vorbele lui au produs o asemenea impresie, încât soldații s-au întors împotriva foștilor lor conducători, coloneii Solomon și Odobescu, și i-au luat prizonieri împreună cu alți partizani ai partidei ruse. Guvernul provizoriu s-a îngrijit să acorde pașapoarte pentru Austria celor doi colonei, precum și unui alt maior compromis. Însă, dincolo de bariera orașului, acești trei ofițeri au fost prinși de țărani, legați și aduși iar în capitală. După acest incident, în București s-a restabilit liniștea. Garnizoana de la Brăila a fost dislocată la București; acum Brăila este apărată doar de garda națională, care este tot mai bine organizată. Atât în Brăila, cât și în Galați domnește liniștea. Zvonurile despre venirea rușilor nu s-au confirmat încă [3/171].

În nota din 8 iulie de la Galați, Huber raportează Ministerului de Externe despre cele mai noi evenimente din principatele dunărene: intrarea trupelor ruse;

¹⁹ Implicarea lui Huber în eliberarea revoluționarilor moldoveni și sărbătorirea noii constituții muntene la Brăila sunt prezentate și de Grigore Ploșteanu, *op. cit.*, p. 40-45. Ploșteanu greșește însă atunci când vorbește despre „viceconsulul Austriei la Galați”, Huber, deoarece Christian Wilhelm Huber deținea funcția de consul. Iată antetul unui document emis de consulatul c.c. de la Galați și adresat prezidiului Guberniului transilvan, la 30 iunie 1848:

„1893 E. 848 Imp. Reg.

Consolato d' Austria

pe l Litorale del basso Danubio

residente in Galatz.” [Original. M.O.L. Budapesta. Fond G.P., nr. 2101E. 848. Foto: 522-523/1848]. Adresa de mai sus este inclusă în volumul de *Documente privind revoluția de la 1848 în țările române. C. Transilvania*, vol. VIII, București, Edit. Academiei Române, în curs de apariție.

flotile ruse în Delta Dunării; aparenta ocupare a Munteniei de către turci; epidemia de holeră din Iași [1/21].

Apoi, din 8 și 10 iulie, de la Galați, datează informarea consulului c.c. către același minister, unde se detaliază intrarea rușilor în Moldova și se descrie valul cumplit de holeră din Iași. Din cauza mortalității crescute și a dezertărilor, numai garnizoana din Iași a scăzut de la 800 la 60 oameni [1/22].

La 13 iulie, din Galați, consulul scrie din nou Ministerului de Externe austriac. Ieri, 12 iulie, a sosit din București vestea că guvernul provizoriu a fost înlăturat prin reacțiunea provocată de partida condusă de Solomon și Odobescu. Membrii vechii conduceri, Bălianu, Cornescu ș.a., și-au reluat funcțiile. Șefii revoluției s-ar fi refugiat în munți la Câmpulung, luând cu ei și banii din casierile publice. Fostul guvernator al Brăilei, Jacobson, a primit ordinul de a relua conducerea orașului, desființând instituțiile guvernului provizoriu. De asemenea, colonelul Engel, comandantul militar al orașului, s-a reîntors cu garnizoana la Brăila. Aseară a ancorat în rada Galați un vas turc cu aburi, încărcat cu muniție de război. Astăzi s-a deplasat până la un punct din apropierea Galațiului, începând transportarea materialului de război într-o tabără aflată pe malul moldovenesc. Tot acolo sunt debarcate trupe otomane, dar - din cauza vântului puternic - transbordarea merge foarte încet. Deocamdată au fost debarcați doar câteva sute de oameni. Și orașul muntean Giurgiu, aflat vizavi de Rusciuc, are garnizoană otomană. Se pare că principatele dunărene vor fi ocupate concomitent de ruși și de turci [3/173].

La 17 iulie, consulul Huber relatează Ministerului său despre neîncetata transbordare de trupe turce, aduse pe vase de pe malul drept al râului. Numărul lor atinge 4.000 de infanteriști și cavaleriști, aflați sub comanda lui Rıfat pașa, „un om foarte cult și uman”. Huber își descrie vizita făcută lui Rıfat, precum și contravizita demnitarului turc, care i-a decernat chiar o distincție. În aceeași noapte e așteptat să sosească de la Iași la Galați comisarul Porții, Talaat effendi. Se crede că, după intervenția Turciei, ca putere suzerană, în principatele române, orice intervenție rusă ar fi superfluă, cu atât mai mult cu cât Moldova este „complet liniștită” (*vollkommen ruhig*, s. în text). Numărul trupelor ruse descinse la Bârlad este apreciat cam la 15.000 oameni, în cea mai mare parte cazaci. Există numeroase plângeri cu privire la comportamentul tâlhăresc al acestora. De altfel, trupele ruse se află aici „pe cheltuiala Moldovei” (*auf Kosten der Moldau*, s. în text), în vreme ce turcii plătesc totul cu bani peșin și mențin o strictă disciplină. Din 10 iulie campează și la Iași trupe ruse: 4.000 infanteriști, o unitate de cazaci și o baterie cu patru tunuri. Intervenția rușilor s-a făcut fără aprobarea Porții. La Iași nu au emis nicio proclamație privind intențiile lor. De aceea, consulul general al Prusiei, baronul von Richthofen, i s-a adresat oficial lui Talaat effendi, care l-a asigurat că această chestiune va fi dezbătută la Constantinopol. Având în vedere răspunsul evaziv al lui Talaat și întrucât generalul Duhamel, comandantul trupelor ruse, ține efectiv în mână frânele conducerii din Moldova - principele fiind doar nominal la

putere, consulul prusac a trimis secretariatului de stat moldovenesc o scrisoare, care a fost cosemnată de consulul francez. Copii ale acestei scrisori i-au fost remise și lui Talaat, precum și consulatului rus. În Muntenia, vechea și noua partidă de guvernământ par a se fi împăcat constituțional. În Brăila domnește liniștea, de aceea garnizoana munteană s-a retras. Anexă: Iași, 11 iulie 1848. Consulul general al Prusiei, Richthofen, și consulul Republicii Franceze, Thions [cătore secretariatului de stat al Moldovei], în limba franceză. Având în vedere: 1. ocuparea principatului Moldova, aflat sub suzeranitate otomană, de un număr considerabil de trupe ruse, din motive și pentru scopuri necunoscute; 2. că guvernul moldovean se află sub influența altei puteri decât cea otomană, cei doi consuli declară că își suspendă relațiile cu gospodarul Moldovei, până la primirea unor ordine contrare din partea guvernelor lor [2/27].

Raportul continuă în data de 20 iulie, când consulul de la Galați își anunță Ministerul despre sosirea la Galați, în 18 iulie, a comisarului Porții, Talaat effendi, venit de la Iași. În urma acestuia au sosit și generalul rus Duhamel și consulul rus von Kotzebue. Într-o întrevvedere privată, Talaat i-a încredințat lui Huber convingerea sa personală că intervenția rusă a fost instrumentată de Duhamel pe cont propriu, nu numai fără știrea Porții, dar și fără porunca expresă a curții de la Sankt Petersburg (von General Duhamel auf eigene Gefahr veranlaßt worden). Talaat consideră întemeiate plângerile împotriva prinților Sturdza și Bibescu, iar Poarta e gata să accepte reforme adaptate timpului, cu atât mai mult cu cât partidele reformiste din cele două principate sunt dispuse să accepte suzeranitatea Porții. Talaat s-a exprimat foarte laudativ la adresa lui Richthofen, dar nefavorabil la adresa lui Timoni. În Galați a apărut în 20 iulie zvonul că rușii vor părăsi curând Moldova. Grecii au lansat „zvonul ridicol” (das lächerliche Gerücht) că rușii ar fi venit să-l ajute pe împăratul Austriei să restabilească „vechea ordine” (*die alte Ordnung*, s. în text) în Monarhia sa. Huber nici n-ar fi amintit acest zvon, dacă emisarii ruși n-ar fi „prelucrat” (bearbeitet) de ani de zile populația slavă de la Dunărea de jos, fiind în lunile aprilie și mai 1848 mai numeroși ca oricând. O parte a trupelor otomane se află la Brăila, o alta la Focșani. Rifaat pașa, comandantul trupelor otomane, pare a aștepta poruncă de la Constantinopol pentru a acționa. La Iași domnesc rușii, la consulat; chiar prințului Sturdza i s-a limitat libertatea personală. Se spune că țarul Nicolae va exercita protectoratul rus asupra celor două principate „mai eficace ca niciodată” (plus efficace que jamais). În Muntenia, foștii miniștri - de dinainte de 11/23 iunie 1848 - au condus doar o zi (11 iulie), apoi din 12 iulie a revenit la conducere guvernul provizoriu. Se spune că Poarta va recunoaște noua stare de lucruri. În Brăila au avut loc iluminări în avans pentru aceasta. Rusia a declarat Muntenia și Moldova „necurate” (unrein) din cauza intrării otomanilor și a declarat carantină timp de 14 zile [2/31].

Mișcările trupelor ruso-turce constituie subiectul următorului raport al lui Huber către Ministerul de Externe, din data de 3 august 1848, de la Galați. Ezitarea trupelor conduse de generalul Duhamel de a părăsi Moldova este în contradicție,

susține Huber, cu indicațiile de la Sankt Petersburg. Această ezitare provoacă neliniștea turcilor, care au ordin să pornească de la Galați la Iași și nu pot face acest lucru mai înainte ca rușii să plece. Rușii își motivează rămânerea prin posibilele agitații care se pot stârni în lipsa unei puteri militare de ocupație. În zilele următoare maiorul turc Faik va pleca de la Galați la Iași, pentru a observa starea de lucruri. Partida rusă se ocupă cu stârnirea unor agitații reale într-o Moldovă liniștită până acum, ceea ce contrazice rapoartele comisarilor ruși. În acest scop prințul Sturdza, „organul abulic al intrigilor ruse, și-așa împovărat de vină” (der willenlose Organ der Russischen Intriguen, dessen Schuldbuch ohnehin schon so schwer belastet ist), continuă prigonirea revoltaților. Zilnic se fac noi arestări. Peste o sută din marii boieri ai țării au fost fie arestați, fie exilați la Brussa, fie au părăsit ei singuri țara. În urmă cu trei zile, la Galați a fost ridicat și internat în cazarmă marele boier Lascăr Bogdan, căruia nu i s-a permis nici măcar să-și ia la el schimburi curate; în cursul nopții a fost dus pe Dunăre la Măcin și de acolo exilat la Brussa. Singura vină a lui Bogdan este aceea că a înmânat comisarului Porții, Suleiman pașa, care ajunsese la Giurgiu, o petiție semnată de mai mulți boieri. De teamă, alți boieri, precum Alecu Sturdza, a fugit în munți cu intenția de a trece în Transilvania. Consulul rus von Kotzebue, aflat la Galați, „se ocupă cu obișnuitele ațățări” (beschäftigt sich einstweilen mit den gewohnten Wühlereien), prelucrându-i pe grecii din Galați și Brăila pentru a susține ocupația rusească. Astfel, sărăcimea greacă e câștigată prin donații de bani, iar comercianții greci prin promisiuni de toate soiurile. Talaat effendi l-a chestionat pe consulul rus în legătură cu aceste practici, dar acela nu a recunoscut nimic. În urmă cu două zile grecii brăileni au provocat o încăierare, confiscând țăranilor români un steag; țăranii și-au recuperat steagul, bătându-i pe greci [2/44].

Documentul din 14 iulie 1848, adresat de consulatul austriac din Galați Ministerului c.c. de Externe, conține o greșeală de datare, data corectă fiind 14 august. Huber continuă raportarea evenimentelor politice din Muntenia și Moldova. În Muntenia: a) intrarea lui Suleiman pașa pe teritoriul Munteniei (31 iulie); b) acum se află la Giurgiu 23.000 de infanteriști și cavaleriști otomani, sub conducerea lui Omer pașa; c) adunarea populară de pe „Câmpul libertății” din Filaret (1 august) protestează împotriva invaziei turce; protestului i se alătură și consulul general englez Colquhoun; d) în 3 august se dă citire proclamației lui Suleiman adresată notabilităților din București, în fața unei adunări la Mitropolie; proclamația nu recunoaște înnoirile petrecute în țară și arată că Suleiman pașa, în calitate de comisar plenipotențiar, a fost trimis să restabilească ordinea; e) de îndată o mulțime de 20.000 de oameni se deplasează la Filaret, unde se întocmește un nou protest față de proclamația lui Suleiman; f) la o nouă scrisoare venită de la Giurgiu și citită în aceeași zi (3 august) în fața mulțimii de la Filaret, Suleiman arată că reformele dorite de poporul Munteniei nu pot fi recunoscute de Poartă decât dacă se dizolvă conducerea provizorie, pentru a fi înlocuită cu o căimăcămie; g) în 4 august guvernul provizoriu este înlocuit printr-o căimăcămie sau locotenență

domnească (princiară), în care poporul numește 6 membri, respectiv pe foștii șefi ai guvernului provizoriu; h) în 5 august, doi membri ai locotenenței domnești și 30 dintre locuitorii de vază ai capitalei se deplasează la Giurgiu, pentru a-i mulțumi lui Suleiman pașa pentru ultima scrisoare și a-i înainta un memoriu susținut de 8.000 de semnături; i) în 10 august, Suleiman își trimite secretarul, pe Talaat effendi, la București, la locotenența domnească compusă din Eliade, N. Golescu și Tell; j) în București atmosfera e reformistă, dar pașnică și domnește ordinea; la fel în țară. În Moldova: a) trupele ruse nu și-au schimbat poziția, doar cazacii mai întreprind raiduri tâlhărești, periclitând siguranța persoanei și a proprietății; b) trupele otomane din Galați nu s-au urnit din loc, păstrând disciplina; c) prințul Sturdza ar fi fost reabilitat de Poartă, datorită banilor săi („Este de notorietate faptul că principele Sturdza are cel mai puternic punct de sprijin în bogăția sa și că întreaga tărie a apărării sale constă din dovezile *cu clinchet*, care au credit în fața lui Talaat effendi”); e) Suleiman pașa este supărat pe Talaat că se lasă folosit ca unealtă a prințului Sturdza, pentru capturarea boierilor moldoveni; e) holera a încetat în Moldova, cu excepția unor cazuri izolate; f) în Moldova de sus lăcustele au produs pagube, pe când Moldova de jos trebuie să suporte sosirea iminentă a trupelor ruse; g) comerțul e la pământ, cu atât mai mult cu cât s-a întrerupt și circulația vaselor cu aburi între Pesta și Orșova [2/25].

O lună mai târziu, la 13 septembrie, consulul de la Galați se adresează din nou Ministerului austriac de Externe. Huber descrie starea de lucruri din Moldova și Muntenia; oferă amănunte despre Fuad effendi, despre sosirea lui la Galați, în 7 septembrie, unde a fost așteptat de Duhamel, Kotzebue și alți capi ai partidei ruse. Ne oferă portretul lui Fuad, pe care îl cunoaște personal: „Acest comisar al Porții, care este un bărbat de treizeci și ceva de ani, educat întru totul după model european, pare a nutri simțăminte binevoitoare față de nația valahă. Este rezervat în aprecierile sale, pare sceptic în judecățile lui și foarte prudent în acțiunile sale. De aceea, tratativele cu acest diplomat cer oponentului său abilitate și tact. Altminteri nu pare a fi lipsit de orgoliu, o slăbiciune pe care muntenii au știut s-o exploateze la Suleiman pașa.” (Dieser Pfortekommissär, der ein Mann von einigen dreißig Jahren und ganz nach Europäischem Typus gebildet ist, scheint für die wallachische Nation wohlwollende Gesinnungen zu nähren. Er ist in seinen Äußerungen zurückhaltend, scheint in seinem Urtheile skeptisch und in seinen Handlungen sehr vorsichtig zu sein; die Unterhandlungen mit diesem Diplomaten erfordern daher bei der Gegenpartei Gewandtheit und Takt. Uibrigens scheint er von Eitelkeit nicht frei zu sein, eine Schwäche, welche die Walachen bei Suleiman Pascha gut zu benützen wußten) [2/76].

La 25 septembrie, Huber scrie Ministerului de Externe că „oscilanta chestiune munteană” se conformează „condițiilor dictate de Rusia”. El descrie: sosirea lui Fuad la Giurgiu și întâmpinarea lui de o mulțime formată din 2.000 de persoane; evenimentele de la București din 18 septembrie; pornirea din Giurgiu la 21 septembrie a trupelor turce, comandate de Omer pașa și însoțite de Fuad effendi,

către București; efectivele otomane rămase la Giurgiu numără 2 baterii de infanterie, 2 escadroane de cavalerie. Capitala ar fi fost deja ocupată, fără rezistență, de o unitate otomană, formată în special din cavaleriști și o baterie de artilerie. Generalul Duhamel, sosit în 16 septembrie la Giurgiu, și-a programat plecarea la București în 22 septembrie. Concomitent s-a produs în Moldova deplasarea trupelor ruse. În 23 septembrie circa 1.000 de cazaci au intrat în orașul strategic Focșani, „oraș comercial locuit pe jumătate de munteni și pe jumătate de moldoveni”, dar încă nu au trecut granița Prutului. Marele boier Filipescu, despre care se spune că va fi viitorul caimacam al Munteniei, a sosit la Galați. În Moldova continuă abuzurile rușilor și ale funcționarilor administrației prințului Sturdza. Huber conchide că tendințele mișcărilor [revoluționare] din cele două principate sunt „mult diferite una de cealaltă”. În Muntenia, vechiul regim a fost măturat și s-a instituit o constituție populară pe calea revoluției; tendința mișcării e îndreptată împotriva marii boierimi și a protectoratului rus. Dimpotrivă, în Moldova reformele au fost promovate de boieri, care au plătit „dragostea lor de țară” cu confiscarea averilor lor. Cum vor fi pedepsiți atunci revoluționarii munteni? [2/93].

Din Galați, la 28 septembrie 1848, Huber relatează Ministerului austriac de Externe despre ocuparea fără rezistență a Brăilei cu 4.000 de oameni de către Rifaat pașa. La Brăila se organizează alegerea unui guvernator provizoriu, după prinderea lui Goleșcu, fostul cap al județului (Kreisvorsteher), și escortarea lui la Galați. Turcii staționați în Galați au trecut Prutul în Muntenia. În Focșani s-a anunțat sosirea a 6.000 de ruși, care vor mășăli spre București. În 26 septembrie a acostat la Galați vasul militar cu aburi rus „Nistrul” de 40 cai putere, care se va îndrepta spre Giurgiu, unde va fi la dispoziția generalului Duhamel [2/97].

La finele lunii septembrie, rușii invadează Muntenia dinspre Moldova. Astfel, consulul Huber scrie de la Galați, în 2 octombrie, Ministerului său despre intrarea rușilor în Muntenia și proclamația lui Lüders către munteni. Corpul de armată rus comandat de generalul Lüders a intrat în Muntenia. La Focșani sunt 10.000 infanteriști ruși și puțini cazaci; sunt așteptate 4 regimente de cavalerie. În data de 27 septembrie, generalul Gassfort [Gassford] a trecut granița și a ocupat Focșaniul muntenesc. Distanța de la Focșani la București poate fi străbătută de infanterie în 7 zile de marș lejer sau 4 zile de marș forțat. Principalele puncte de staționare pe această rută sunt: Slam-Râmnic, Buzău și Urziceni. Generalul Lüders în persoană a intrat în Focșani, de unde a emis o proclamație către locuitorii Munteniei. Huber redă textul proclamației lui Lüders din 15/27 septembrie 1848, în care se arată că împăratul Rusiei, Nicolae, în acord cu sultanul Turciei, Abdul, l-a însărcinat pe general să ocupe principatul din punct de vedere militar, pentru a împiedica proliferarea propagandei revoluționare. Se spune că armata de ocupație rusă din Muntenia va avea 40.000 oameni echipați complet. La Giurgiu miliția română a fost dezarmată de turci. Magheru se aține la Ploiești, având în jurul său 10.000 de oameni, cu care este hotărât să reziste armat. Omer pașa i-a cerut să depună armele.

Comisarul Porții Talaat effendi, care până acum a fost la Galați, a plecat ieri cu vasul cu aburi „Lloyd” la Constantinopol [6/86].

La 4 octombrie, Huber scrie un alt raport și către Minister, relatând în detaliu modul cum s-a înlăptuit intervenția rusă în Muntenia, specificând efectivele armatei țariste. În 27 septembrie avangarda armatei ruse, condusă de generalul Gassford, a trecut de la Focșani în Muntenia, iar în 2 octombrie grosul armatei sub comanda supremă a generalului Lüders a înaintat prin Bârlad în aceeași direcție. Trupele de ocupație rusă, cu un total de 40.000 oameni, se compun din 15 divizioane sub comanda lui Gassford, din regimente și batalioane ale divizioanelor 3, 5, 15 și 50 (?). Divizionul 15 numără 16.000 ostași, fiind format din 4 regimente poloneze (din Minsk, Iamovsk și Lublin), fiecare a câte 3.500 oameni, la care se adaugă 500 cavaleriști, apoi artilerie. În plus este avangarda cazacilor. Fiecare regiment are o baterie compusă din 8 piese, din care 6 tunuri și 2 obuziere. În armata rusă se calculează 2 tunuri la 1.000 oameni, adică dublu față de Germania. De aceea, artileria rusă s-ar putea ridica la 80 tunuri. Convoitul fiecărui regiment numără 250 cai de ham și 150 căruțași. Trupele se compun din soldați bine antrenați, din care cei mai mulți au slujit și în campaniile din Caucaz. Rușii aduc cu ei și pontoane, ancore și alte materiale necesare pentru construirea de poduri. Deoarece râurile Munteniei (Buzău, Olt, Ialomița) sunt mici, tot acest harnașament și material pare destinat unui scop mai „impozant decât simpla ocupare a Munteniei și îmblânzirea românilor (Romunen) recalitrânți”, pentru care ar fi fost suficiente câteva regimente sau numai trupele otomane. Se spune deci că rușii vor trece apoi la ocuparea Serbiei, așteptându-se sosirea de întăriri din Basarabia, Podolia, Kiev etc. Consulul rus von Kotzebue s-a deplasat la Buzău, de unde va veni la București. Trupele ruse pun în umbră palida armată turcă. Din Brăila au fost trimiși 2.000 de otomani la București. Înaintarea acestora a fost împiedecată, la sate, de țărani [2/103].

La 9 octombrie, Huber scrie Ministerului un alt raport. Rifaat pașa, comandantul trupelor din Brăila, i-a făcut o vizită lui Huber, în cursul căreia i-a mărturisit că Fuad a protestat împotriva înaintării în Muntenia a rușilor, care deja au ocupat Buzăul. La București există 15.000 de turci, o altă unitate otomană aflându-se în marș spre Oltenia, ceea ce face cu atât mai inutilă intervenția rusă. Aceasta poate produce o rezistență nedorită și, în cazul intrării rușilor în București, poate duce chiar la conflicte cu armata turcă. Pașa a afirmat că, la ora actuală, armata otomană se compune din 5 corpuri complete, dotate fiecare cu câte 72 tunuri, încă un corp fiind în constituire. Artileria este punctul forte al otomanilor [2/105].

La 26 octombrie, consulul Huber informează din nou Ministerul austriac de Externe. Armata de ocupație rusă, care până acum a înaintat continuu din Moldova în Muntenia, s-a oprit pe direcția Transilvania și Banat. Pare că generalul Lüders așteaptă ordin de la Sankt Petersburg, ca urmare a evenimentelor din Ungaria și Viena. Peste iarnă însă principatele dunărene vor fi în mod cert ocupate de 60.000

ruși și 30.000 turci. Huber scrie: „... Sacrificiile, care se impun Munteniei și Moldovei pentru întreținerea forțată a unei mase militare atât de însemnate, apar ca o pedepsire crâncenă a visului atât de scurt al unei libertăți naționale” (... so dürften die Opfer, welche durch die nothgedrungene Verpflegung einer so bedeutenden Truppenmasse der Walachei und Moldau auferlegt werden, als sehr fühlbare Strafe für den so kurzen Traum einer nationalen Freiheit erscheinen). Dacă turcii și-au achitat până acum produsele achiziționate, pentru aprovizionarea rușilor s-au făcut rechiziții forțate, fără despăgubire. Conducerile munteană și moldoveană s-au văzut nevoite să treacă la măsuri prohibitive. Astfel, la Brăila s-a anunțat că începând cu 1/13 noiembrie 1848 se interzice exportul de cereale din Muntenia - ceea ce lovește și în interesele negustorilor austrieci, care au încheiat contracte ce trebuie onorate. Huber invocă decizia Ministerului austriac al Comerțului din 13 septembrie 1848, care se întemeiază pe asigurarea cabinetelor de la Sankt Petersburg și Constantinopol că drepturile cetățenilor austrieci prevăzute în stipulații nu vor fi încălcate. De aceea, Huber se va strădui să apere drepturile negustorilor austrieci, pentru a fi exceptați de la interdicția exportului de cereale [2/113].

Același raport, referitor la interdicția exportului de cereale din Muntenia, trimis la 26 octombrie Ministerului de Externe, este înaintat de Huber și Ministerului Comerțului în data de 8 decembrie 1848, de la Galați [2/117].

Din 30 octombrie datează ultimul raport al lunii, trimis de Huber către forul său tutelar. În Rusciuc erau așteptate două regimente de infanterie turce și câteva escadroane de cavalerie, ce urmau să se deplaseze prin Giurgiu către București. În schimb, în 26 octombrie, trupe ruse au trecut prin districtul Giurgiu pe malul Dunării în Oltenia, până la granița austriacă, către Orșova. Mehmet pașa, actualul comandant al orașului Giurgiu, s-a deplasat cu trupe la Svinița pe Dunăre, pentru a potoli tulburările ivite în sânul țăranilor [2/110].

O lună jumătate mai târziu, la 11 decembrie, Huber relatează din Galați Ministerului austriac de Externe și apreciază că, între timp, efectivele armatei de ocupație ruse au sporit de la 60.000 la 70.000 oameni, a căror intendență trebuie asigurată. „O mare parte a acestor trupe par a fi destinate ocupării graniței muntene și moldovene cu Transilvania și Bucovina“. (Ein großer Theil dieser Truppen scheint zur Besetzung der Walachischen und Moldauischen Gränze gegen Siebenbürgen bestimmt zu sein.) Căci 2 batalioane s-au deplasat din Leova direct peste Roman în Carpați, dispunându-se de-a lungul secuimii. Secuilor li s-a interzis trecerea în Moldova. Și Suceava, la granița cu Bucovina, este ocupată de ruși. În Tecuci s-au făcut mari rezerve de fân. În cetatea dunăreană Ismail s-a organizat un mare parc de artilerie de calibru greu. Mai fiecare sat de pe granița Munteniei cu Transilvania, până la Schela Cladovei, e ocupat de ruși. Se spune că peste iarnă avanpostul rușilor va fi la Vârciorova, lângă Orșova Veche, la Porțile de Fier ale Dunării. Prin această desfășurare de forțe rusești, sfera de intervenție a armatei turce se limitează la capitala București și la câteva porturi: Giurgiu, Brăila, Galați. Rifaat pașa, conducătorul otoman al Brăilei, i s-a plâns lui Huber de numeroasele

jigniri și abuzuri al rușilor, de conflicte între armata puterii suzerane și cea a puterii protectoare. Generalii Duhamel și Lüders au făcut la București multe arestări, fără a se pune de acord cu Fuad effendi. Poarta a înaintat un protest trimisului rus la Constantinopol, Titoff. Demersul Porții a fost susținut de misiunea franceză și engleză din capitala otomană. Turcia aduce și ea forțe militare în Muntenia. Riza pașa a adunat un corp de 36.000 de oameni. Armata din Rumelia se îndreaptă spre Dunăre; armata din Anatolia va ocupa Dobrogea; a fost chemat sub arme și redif-ul (armată de rezervă, Landwehr). În aceste zile a venit de la Odessa la poșta rusă din Galați o mare cantitate de argint, care pe dată a fost încărcată în cinci care și expedită spre București. Se pare că este vorba despre „împrumutul” (Darlehen) acordat de țar celor două principate, pentru intenția trupelor ruse. Rușii au procedat diferit de turci, care și-au achitat consumul cu bani peșin. Rechiziționările și „abuzurile strigătoare la cer” (schreiende Erpressungen) s-au făcut pe seama marilor moșieri și a țăranilor. Nici aceste 300.000 ruble nu-și ating însă scopul, „practicându-se desigur manipularea uzuală în Rusia” (wobei natürlich die in Rußland übliche Manipulation eingehalten wird), banii intrând deci în buzunarele ofițerilor. Soldații ruși rămân la mila gazdelor, uneori efectuând munci pentru a-și dobândi hrana. Astfel că asupra finanțelor principatelor apasă o grea povară. „De altfel, aceasta nu este prima încercare de a face principatele dunărene dependente direct și sub raport financiar de Rusia”. (Ubrigens ist das nicht der erste Versuch die Donaufürstenthümer auch in finanzieller Beziehung in einer direkten Abhängigkeit von Rußland zu bringen.) Acum câțiva ani a existat propunerea desființării tributului anual către Poartă și înlocuirea lui cu o sumă de expediție, cu un avans propus de Rusia. A doua oară s-a propus exploatarea bogăției metalifere pe coasta sudică a Carpaților, fiind oferți în acest scop 3.000 soldați ruși ca mineri, precum și capitalul bancar necesar. A treia oară s-a oferit un mare împrumut rusesc pentru răscumpărarea bunurilor deținute în Moldova și Muntenia de mănăstirile de la Muntele Athos și de la Sfântul Mormânt. Nici unul din aceste proiecte nu s-a realizat. Acum pare a fi sosit momentul oportun, căci „conducerile nominale” ale celor două principate „au acceptat cu multe mulțumiri” acest împrumut de 300.000 de ruble” [2/118].

Din raportul către Ministerul de Externe al lui Huber de la Galați, dat în 25 decembrie 1848, lipsește începutul [Apare, în schimb, o adnotație cu creionul pe document: „Staatasarchiv, P.A. Türkei. VIII. Karton 30. În Arhivă nu se păstrează foaia (sau foile) cu care începe raportul. Am controlat din nou. 27.XI. 1963. V. Chereșteșiu”]. Rezumatul documentului este următorul: mișcările trupelor ruse; Bibescu și Sturdza; depunerea armelor de către supușii străini la respectivele lor consulate; despre luptele de partide, respectiv ale secuilor din Transilvania. Se relatează despre incendierea Zlatnei. Numărul refugiaților din Transilvania în Muntenia este apreciat la 20.000 de persoane. Pasurile de graniță cu Transilvania sunt păzite de armata rusă, mai ales de cazaci și bașchiri [2/121].

Ne lipsesc cu desăvârșire rapoartele consulului Huber către Ministerul c.c. de Externe din prima parte a anului 1849. Abia la 15 august 1849, la Viena, se consemnează raportul ministrului de Externe, prințul Filip von Schwarzenberg, prezentat în fața Consiliului austriac de miniștri. Raportul vorbește despre prelungirea pe 3 ani a misiunii preotului catolic din Galați, Josef Nicola. În baza unui raport al consulului c.c. din Galați, Huber, se prezintă situația financiară dificilă a preotului misionar catolic din localitate. În 28 ianuarie 1840, acestuia i s-a alocat o sumă de 1.000 florini pentru efectuarea serviciului divin, plus un venit de 100 florini pe an timp de 3 ani. După expirarea acestui termen, Nicola nu a mai primit cei 100 florini până în 1845, când i s-a reînnoit contractul pe trei ani. Acum expiră și acest termen și se solicită prelungirea contractului. Se mai arată că Mathieu, consulul Sardiniei la Galați, manifestând dușmănie față de Nicola, german de naționalitate, a sistat între timp fondurile primite de preot din partea guvernului Sardiniei. La Schönbrunn, în 22 august 1849, împăratul Franz Joseph aprobă un nou termen de trei ani, cu începere din 1 iulie 1849 și până la finele lui iunie 1851, timp în care preotului Nicola i se va achita suma de o sută de guldeni [5/71].

Nota din 5 septembrie 1849, de la Viena, a Ministerului austriac al Comerțului către Ministerul de Externe, redă în anexă raportul consulului Huber din Galați. Anexă: Galați, 21 august 1849. Consulul Huber către Ministerul de Externe, în limba germană. Raportează despre revenirea prințului Moldovei Grigore Alexandru Ghica de la Constantinopol la Galați, și despre măsurile politice și comerciale întreprinse de acesta. Ghica a sosit la Galați în 15 august, trecând concret la înlocuirea unor funcționari. Pârcălab al orașului a fost numit boierul George Ghica, un bărbat educat în Germania - de unde speranța că va colabora cu consulatul austriac. Huber l-a vizitat pe prinț și s-a convins de intențiile serioase ale acestuia de a îmbunătăți a raporturile comerciale din Galați. Directorul de carantină Johann Kosony, demis recent în urma unor intrigi, a fost repus în funcție. Huber speră că vor înceta șicanele suferite de vasele austriece cu aburi din partea unor funcționari de carantină. Și tribunalul comercial (Handelstribunal) din oraș a fost reorganizat. Până acum toate posturile de judecători comerciali fuseseră ocupate de greci, excluzându-se astfel orice obiectivitate. Principele a numit doi judecători comerciali austrieci, din rândul unor respectabili comercianți. În data de 16 august prințul Ghica a participat la un bal, iar în data de 17 a plecat la Iași, însoțit de suita sa. Hospodarul Munteniei, Barbu Știrbei, care în cursul șederii și a carantinei sale la Brăila „a avut experiențe atât de triste” (so traurige Erfahrungen gemacht) din pricina dezordinii provocate de inspectorul general al carantinei Mavro, a plecat la București [6/94].

Se păstrează raportul de la Viena, din 17 noiembrie 1849, prezentat de ministrul c.c. al Comerțului, cavalerul von Bruck, Consiliului de miniștri. Bruck propune numirea actualului consul c.c. din Galați, Christian Wilhelm Huber, în calitate de consul general c.c. la Alexandria (Egipt), cu un salariu de 3.000 florini,

o primă de funcționare tot de 3.000 florini, primind și bani pentru locuință și chiria consulatului de 2.000 florini anual. Secretarul aulic Peter von Weckbecker este propus în funcția de consul general în Sirmia, cu un salariu de 3.000 florini și o primă de instalare de 3.000 florini, iar consulul de până acum din Trapezunt, Rudolph Oskar Gödel, este numit consul general la Beirut, cu salariu de 3.000 florini anual plus primă de funcționare de 3.000 florini. Întrucât prin plecarea consulului Huber, postul de la Galați va deveni vacant, se propune numirea ca și consul c.c. la Galați a cancelarului consular de la Constantinopol, Albert Chiari, cu un salariu de 1.500 florini și o primă de funcționare de 1.500 florini pe an. La Schönbrunn, în 28 noiembrie 1849, împăratul Franz Joseph aprobă aceste numiri [5/88].

La 17 decembrie 1849, Ministerul austriac al Comerțului trimite o notă informativă Ministerului de Externe, adăugând în anexă raportul lui Huber din Galați. Anexă: Galați, 26 noiembrie 1849. Consulul c.c. Huber către Ministerul de Externe, în limba germană. În 21 și 22 noiembrie 1849 au sosit la Brăila 1.200 ruși: pionieri, sapeuri și cantonieri, care vor ierna în oraș și vor efectua exerciții practice pe insula Brăilei. Primele două zile au fost încartiruiți pe seama gazdelor lor, fie localnici, fie cetățeni străini, iar din 24 noiembrie cazarea soldaților se face din menajul de companie (aus der Compagniemenage) [6/95].

De la Sibiu, la 25 decembrie 1849, guvernatorul Transilvaniei, Ludwig von Wohlgemuth, se adresează prințului Schwarzenberg. Wohlgemuth a fost informat că un anume Karl Metz, din Hamburg, simpatizant al revoluției maghiare, care în timpul revoluției ar fi încercat să vină la Sibiu și Brașov, s-ar aține în Muntenia. Agenția c.c. din București i-a comunicat guvernatorului că Metz se află la Galați, ca dragoman al consulatului Sardiniei din acea localitate, unde și-a adus și părinții. Metz ar fi în realitate supus austriac. Wohlgemuth roagă Ministerul de Externe să acorde mare atenție și să supravegheze activitatea consulilor Marii Britanii de la București și al Sardiniei de la Galați, Franz Mathieu, care manifestă o atitudine ostilă Austriei. Anexă: Galați, 3 decembrie 1849. Consulul austriac Huber către agenția c.c. a Munteniei din București, în limba germană. Huber informează agenția de la București despre Karl Metz, dragoman la consulatul Sardiniei din Galați [9/21].

Este ultimul document care ne atestă prezența consulului Huber, aflat încă la Galați. Nu avem date despre sosirea lui Albert Chiari în orașul de pe Dunăre, despre preluarea postului de la vechiul consul, nici despre cariera ulterioară a lui Christian Wilhelm Huber fie la Alexandria, fie în altă misiune cu care va fi fost însărcinat.

